

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/350530566>

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

Presentation · April 2014

CITATIONS

0

READS

102

4 authors, including:

Aynur Erdoğan Coşkun

Istanbul University

39 PUBLICATIONS 43 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

> DÜBAM
YUVARLAK MASA TOPLANTILARI

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

Moderatör: Aynur ERDOĞAN

DÜBAM

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

Konuşmacılar

Levent Baştürk
Nur Nicole Kaçal
Vugar İmambeyli

Genel Yayın Yönetmeni
Akif EMRE

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

(SUNUŞ)

Bu ayki yuvarlak masa toplantımızda Rusya'nın bir oldu-bittiye getirecek ilhak ettiği Kırım'ı konuştuk. Konu Kırım olunca son gelişmelerin anlaşılabilmesi için konunun çok boyutlu konuşulması elzem. Özellikle Türkiye'nin Kırım'la olan tarihi ve kültürel bağı göz önüne alındığında konunun önemi artıyor.

Kırım Rusya için neden önemli? Ukrayna'daki ayaklanmaların ardından Kırım'ın ilhakı gözleri bu bölgeye çevirdi. Rusya bu ilhakla ne amaçlıyordu? Bunu anlayabilmek için Rusya'nın bugünkü dışpolitikası kadar bu bölgeyle tarihte kurduğu ilişkiye de bakmak gerekiyor. Peki, özellikle tarihi süreçte bölgedeki yoğun Müslüman nüfusa yönelik uyguladığı sürgün, asimilasyon, sindirme politikaları göz önünde tutulduğunda bugünkü ilhakla bölgedeki Tatarların istikbalinden korkmalı mıyız?

Avrupa Birliği'nin ve NATO'nun etkili bir yaptırıma gidememesinin arkasında ne tür sebepler var? Şu ana kadar verilen cılız tepkiler değerlendirildiğinde bu sessizlik nasıl yorumlanmalıdır? Karşılıklı restleşmeler olsa bile ciddi bir yaptırımın olmaması dünya siyasetinin yeniden şekillendiği yorumlarının yapılmasına sebep oluyor. Yeni bir soğuk savaş süreci yaşanıp yaşanmayacağı merak konusu. Bu çerçevede Türkiye'nin Kırım siyasetinin nasıl bir seyir takip edeceği de toplantıda soruşturulan konular arasında.

Kırım Tatarları neden Rusya'yı istemiyorlar? Tatarların hem demografik olarak hem kültürel olarak bölgede hakim milletken aşamalı olarak uygulanan sürgün politikalarıyla sindirilmeleri Rusya'ya karşı duyulan antipatinin de sebebi. Toplantıda sürgünden dönen Tatarların sosyo-ekonomik durumları da masaya yatırıldı. Tatarların Türkiye'den ne tür beklentileri var? Kırım tarihi mirasının durumu nedir? İslam eserlerinin envanteri çı-

karıldı mı ve korunmasına dair ne tür çalışmalar yürütülüyor?

Kırım'ı bu sorular çerçevesinde kültürel ve tarihi birikimi, Rusya ile ilişkileri ve son gelişmeler ışığında uluslararası siyaset açısında konuşabilmek için her biri alanında söz sahibi üç önemli isimle masaya oturduk: World Bulletin editörü Levent Baştürk, Şehir Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim görevlisi Dr. Nur Nicole Kañçal ve Şehir Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Vugar İmambeyli.

Kırım'ı Batı ve Rusya çıkarlarını önceleyen bakış açılarının dışında bir yaklaşımla ele almaya çalıştığımız toplantının kayıtlarını Dünya Bülteni okurlarıyla paylaşıyoruz.

DÜBAM

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

TOPLANTI METNİ

Aynur Erdoğan: Ukrayna'nın AB Ortaklık Antlaşması'na imza atmamasına tepki olarak başkent Kiev'de 29 Kasım'da başlayan AB-yanlısı sokak protestolarıyla uluslararası boyut kazanan Ukrayna krizi bir anda Kırım krizine dönüştü. Sebebi ise Rusya'nın tartışmalı bir referandumla Kırım'ı ilhak etmesiydi. Kırım meselesi, bölgeyle derin tarihi ve kültürel bağları olan Türkiye için ayrıca önem taşıyor. Bugün Kırım'ı hem siyasi, uluslararası bir kriz konusu olarak hem de tarihi tecrübesi bakımından ele alacağız.

Bu konuda çalışan az sayıdaki akademisyenden üç önemli isimle birlikteyiz. İstanbul Şehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Vugar İmanbeyli, Şehir Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Dr. Nicole Nur Kaçal ve World Bulletin editörü Levent Baştürk.

Vugar Bey, orada neler olup bittiğini anlayabilmek için bize öncelikle Kırım'ın demografik yapısını anlatabilir misiniz?

Vugar İmanbeyli: Öncelikle davetiniz için teşekkür ederim. Kırım'la ilgili konuşmaya başlamadan önce şunu söyleyeyim: Benim çalışma alanım, genel olarak Rusya, Rusya dış politikası ve zihniyeti. Eski Sovyet coğrafyasındaki değişim de aynı zamanda beni ilgilendiriyor. Ben doğrudan bir Ukrayna uzmanı değilim. Özellikle bu uzman kelimesine de biraz mesafeliyim. Bunu önceden belirtmek istiyorum. Kırım meselesine gelince de bunu Ukrayna'daki krizden bağımsız olarak düşünmek imkansız... O yüzden öncelikle bence Ukrayna'daki bu son 3-4 ayda, sizin de bahsettiğiniz gibi, Kasım ayından beri gelişen bir krizi öncelikle değerlendirmek gerekiyor. Yani bu krizin arka planı, iç dinamiklerin bu krizdeki rolü ne idi? İç dinamiklerin sonucunda ortaya çıkan bu siyasal

krizin daha sonra bir bölgesel ve küresel aynı zamanda krize dönüştüğünü, yani Kırım'ın Rusya tarafından önce işgali sonra da ilhakı ile ortaya çıktığını görüyoruz. Kısaca iç dinamiklere değinmek istiyorum, ondan sonra Kırım'daki duruma dönmek gerekiyor, çünkü biz bir bölgesel ve genel analiz yapacaksak önce o manzaraya yakından bakmamız gerekiyor. Şimdi 1991 sonrasında biliyorsunuz Sovyetler çöktükten sonra bağımsız devletler ortaya çıkmaya başladı Sovyetler Birliği ve Rusya'nın çevresinde. Ukrayna da bunlardan en büyük olan, yani en büyük ekonomiye ve nüfusa sahip olan bir cumhuriyetti. 52 milyon nüfusu vardı 1991'de ve en güçlü göreceli ekonomiye sahip, Rusya çevresinde en fazla işte gayri safi milli hasılaya sahip bir devletten bahsediyoruz 1991'de. Fakat 90'lı yıllarda burada bir siyasal kriz ortaya çıkıyor ve siyasal sistem bir türlü konsolide olamıyor. Sürekli bir hükümetlerin değişmesi söz konusu, mesela bağımsızlığın ilk 16 yılında 15 farklı hükümet iktidara geliyor. Ondan sonra sürekli bir parlamentoda bir tartışma ve kurulan hükümetler de sürekli koalisyon hükümetleri ve bu parçalı bir yapıyı, siyasal bir yapıyı yenmek için de sürekli bir seçim sistemini değiştirme olayı var. Yani önce parti sistemi, sonra işte karma hem parti listesinden, hem bağımsız seçilebiliyor milletvekilleri; sonra partiler için %4'lük bir baraj konuluyor. Yani son 20-23 senedir, Ukrayna dediğimizde bir siyasal kırılmalığa sahip bir devletten bahsediyoruz...

Erdoğan: Kırım' bu yapının içerisinde statüsü nedir?

İmanbeyli: 91 senesinde Ukrayna bağımsızlığını ilan ettiğinde, Kırım Ukrayna'ya bağlı özerk bir bölgeydi, fakat bu özerkliğin ve Kırım'ın da tarihi daha eski. Biliyorsunuz, 1768 ve 1774 yıllarında Küçük Kaynarca anlaşmasıyla biten Osmanlı-Rus savaşı sonucunda Kırım aslında Rusya'ya geçmişti ama halk, orada bir Kırım Tatar halkı vardı, bundan bahsederiz ileride, o yüzden çok fazla girmeyeceğim. Ve bir 10 sene sonra bu 1774-1783'e kadar orada dahilde bir mücadele yapıldığını görüyoruz ve en son işte Kırım Hanı Şahin Giray, Rusya tarafını tutan bir han olarak ortaya çıkıyor ve sonra da hanlık ilga ediliyor ve doğrudan Rusya'ya bağlanıyor. O zaman zaten Ukrayna diye bağımsız bir entiteden de bahsedemeyiz.

Ukrayna 1654'te Rusya'ya ilhak edilmiş bir bölge, tabii Ukrayna'nın bir kısmı, şu anki doğu kısmı dediğimiz kısım, Dinyeper nehrinden doğuda kalan, yani Moskova'dan bakınca doğuda kalan kısım 1654'te birleştirilmiş ve bu geçen sürede 1783'ten işte 1917'ye kadar Kırım aslında Rus Çarlığı'nın işte 17 Ekim Devrimi'ne kadar bir vilayeti. Fakat burada nüfus politikalarının değiştiğini görüyoruz, yani 1783'te %95 Kırım Tatarları olan bir nüfus, bir yarımada, 100 sene sonra burada bu nüfus yaklaşık %45'e iniyor ve orada tabii ki İslam'ın durumunu da konuşmak lazım. Meselâ, 18. asrın sonunda 1700 civarında cami ve mescit varken 100 sene sonra bunun 700'e kadar indiğini görüyoruz.

Erdoğan: Rusya'nın asimilasyon politikalarına değineceğiz... Kırım Ukrayna'nın içerisinde ne tür bir siyasi statüye sahiptir ?

İmanbeyli: 1922 Aralık ayında Sovyetler kuruldu. Ondan 1 sene önce Bolşevik Rusya, Kırım'ı özerk bir bölge olarak ilan ediyor. Orada Kırım Tatarların mücadelesini de görmemiz lazım. 1917-18'lerde kurulan geçici bir Kırım Tatar hükümeti var ve oradaki Ruslarla önemli bir nüfus oluşturuyorlar. 1921'de iki dilli, yani hem Kırım Tatarcası'nın konuşulacağı hem de Rusça'nın devlet dili olacağı bir özerk cumhuriyet kuruluyor, Kırım Sovyet Sosyal Özerk Cumhuriyeti. Ve bu 1921'den 1944'e kadar devam ediyor. Orada önemli olan, Kırım Tatarlarının statüsü, %36 parlamentoda bir ağırlık veriliyor. Yani herhangi bir karar alındığı zaman kesinlikle Kırım Tatarlarının aleyhinde olamazdı, yani onlar ağırlığını koyabileceklerdi. Hatta 1920'lerde oradaki başbakanlığı ve ilk karar alıcıların da Kırım Tatarlarından oluştuğu görülüyor. Fakat biz

şunu da biliyoruz, 1944, 2. Dünya Savaşının tam ortasında Stalin buradaki Kırım Tatarlarını tamamen sürüyor ve Tatarları Orta Asya'ya gönderiyor ve ondan sonra da orada özerklik kaldırılıyor. Ve yine Rusya'ya bağımlı bir vilayet olarak devam ediyor. Fakat 1954'te Ukrayna'nın Rusya'ya bağlanmasıyla 300. yıldönümü törenleri yapılıyor ve o zaman artık Stalin de hayatını kaybetmiş 1953'te Kırım'ı vilayet olarak Ukrayna'ya bağlıyorlar çünkü Kırım'ın suyu, elektriği o zaman Ukrayna'dan geliyor, çünkü Rusya ile kara bağlantısı yok...

Erdoğan: Coğrafi yakınlıktan dolayı...

1988'den itibaren Kırım Tatarları da geri dönmeye başlıyorlar. Soğuk Savaş sırasında vatanlarına geri dönmek için teşkilatlanma için deler, fakat bunu Sovyetler yerine getirmiyor.

İmanbeyli: Tabii, hem öyle. Hem de Ukrayna'ya iktisadi olarak daha bağımlı halde ve 1954'ten 1991'e kadar bu böyle devam ediyor. Yani herhangi bir özerklik söz konusu değil, fakat 1991'de Kırım'daki unsurlar özerklik için harekete geçiyorlar ve aynı zamanda perestroyka döneminde 1988'den itibaren Kırım Tatarları da geri dönmeye başlıyorlar. Şöyle enteresan bir şey var, Kırım Tatarlarının Soğuk Savaş sırasında, 1950'lerden 90'lara kadar geri dönmek için vatanlarına bir teşkilatlanmaları var, fakat bunu Sovyetler herhangi bir şekilde yerine getirmiyor.

Erdoğan: Mani mi oluyorlar?

İmanbeyli: Resmi karar şeklinde bunu karara bağlamıyorlar, halbuki Stalin mesela Çeçenleri de sürmüştü yine 1944'te. Çeçenler geri gelmeye başladı fakat bunu Kırım Tatarları için yapmadılar. 1989'da tam Sovyetler'in çökmeye yakın olduğu zaman Kasım ayında Sovyetler Birliği parlamentosu, Yüksek Sovyeti, bir karar verdi, Kırım Tatarlarının statüsünün restore edilmesi, yani yeniden aynı %36'lık ağırlığının verilmesi ve aynı zamanda vatanlarına dönmesi için her türlü prosedürün yerine getirilmesi. Fakat bu da yine yapılmadı gördüğümüz kadarıyla. Onlar kendi çabalarıyla kendi teşkilatlanma güçleriyle ancak geriye dönebildiler ve 1991'de yapılan bir referandumla oradaki Ruslar ve Kırım Tatarları da Özerk Kırım Cumhuriyeti'nin oluşmasına oy verdiler.

1991'den günümüze kadar işte 2014 Şubatı'na kadar da bir özerk bir cumhuriyet söz konusu idi, kendi anayasası...

Erdoğan: Özerk ama Ukrayna ile ilişkisi...

İmanbeyli: Tabii, Ukrayna'ya bağlı bir cumhuriyetten bahsediyoruz. 2 milyon nüfusu olan bir yerden bahsediyoruz ve şu anda yine su, elektrik, işte doğalgaz da yine Ukrayna'dan temin ediliyor. İktisadi olarak yine Ukrayna'ya bağımlı durumda... Bu süreçte şunu da kaydetmek lazım, bir %25 de Ukrain nüfusu var, yani Ukraynalı etnik nüfus da var. Kırım Tatarlarının nüfusu 300 bin civarında, şu an geri dönebilen ancak Kırım Tatarlarının...

Erdoğan: Yüzde kaç tekabül ediyor?

İmanbeyli: %13-15, 15 civarında ve genç bir nüfustan bahsediyoruz, yani orada 2 milyon nüfusun, haberlere de yansımıştır, 620 bini emekli, yani o eski Rus etnik grubundan oluşan. %25 Ukrain, %55-58 Rus ve bir az da Yahudi, Grek, Rum nüfustan bahsedebiliriz. Bu süreçte ihtilafli meseleler de var Kırım'la ilgili Rusya ve Ukrayna arasında. Kırım, Rusya için bu kadar önemliydi? Taa 1991'de mesela tartışmalar vardı, yani Kırım Ukrayna'da mı yoksa Rusya'da mı kalmalı? Çünkü Rus hafızasında da yine 1783'ten beri Kırım çok önemli bir yere oturuyor. Özellikle Sivastopol bir kahraman şehir olarak görülüyor, bu işte Avrupalılara karşı mücadele vermiş Kırım savaşında...

Erdoğan: 1856 Kırım Savaşında?

İmanbeyli: Tabii, 1853-56'da, çünkü oradaki Sivastopol'ün savunması vardı, uzatıyordu savaşı, 1-1,5 sene, onun savunmasından bahsediliyor. Sonra yine ikinci Sivastopol savunması var Naziler gelince 2. Dünya Savaşında.

Baştürk: 1. Dünya Savaşının provasının yapıldığı, ilk modern savaş diye de tasvir ediliyor. Modern savaşlarda gördüğümüz bazı şeylerin ilkinin

yaşandığı ve ilk defa cepheden gönderilen raporlar ve fotoğraflarla savaşın kayda geçirilmiş olması açısından.

İmanbeyli: Kırım harbiyle ilgili mi? Yani küçük bir mini dünya harbi deniliyor. O sırada Avrupa'lı güçler müdahil, İtalya'dan Piedmont, işte Fransa, İngilizler dahil, Osmanlı dahil. Fakat tabii ki Rusya için çok bir başarısızlıkla sonuçlanan bir savaş. Yani çok önemli sonuçları olan da bir savaş Rusya İmparatorluğu için, çünkü Napolyon sonrası Avrupa'sında Rusya çok önemli bir aktördü, Avrupa'nın jandarması olarak da biliniyordu. Hatta

1849 Macarlar isyan ettiği zaman Budapeşte'de Avusturya İmparatorluğu o isyanı bastıramamıştı ve Ruslardan yardım istemişti, işte I. Nikolay ordusunu göndermiş. Yani çok fazla Avrupa'yla iç içe olan bir Rusya'dan bahsediyoruz. Fakat o savaş sonrasında Rusya Avrupa'dan dışlanıyor, izole ediliyor. Aynı zamanda o savaş Rusya'nın ne kadar da kırılğan bir yapıya sahip olduğunu gösteriyor, çünkü savaş sırasında demir yollarına sahip değil ve askerlerini Kırım cephesine getiremiyor, çok eski teknolojiye sahip, silahları vs. Aynı zamanda Orta Asya'ya doğru yönelmesine de bu neden oluyor, çünkü Orta Asya'ya Rusların hakim olmaları 1860'lar. Aynı zamanda Uzak Doğu'ya doğru da giden bir hareket var.

Erdoğan: *Kırım Tatarları Rusya'yı istemiyor da neden Ukrayna'yı istiyor? Bunun tarihi veya kültürel nedenleri nedir?*

İmanbeyli: İlk olarak zaten 1783'ten beri Kırım Tatarlarının kendi vatanlarında bir asimilasyona maruz kalmaları var, yani böyle bir hafızaları var. Nüfus politikaları yine söz konusu... Ondan sonra 1944 ve ondan önce de hatta, biz şeyden bahsetmiyoruz, 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra Kırım'da iki kere bir Bolşevik yönetimi var, 1918'in Ocak'ında ve ilk geldiklerinde Bolşevikler ilk parti Kırım Tatarlarını terörize ediyorlar ve liderlerini, Kırım müftüsünü (Numan Çelebi) öldürüyorlar. Bir sene sonra

yeniden geliyorlar, orada çok karmaşık bir dönem, yine aynı şekilde Kırım Tatarları baskı görüyor ve oradan yine Türkiye'ye gelenler oluyor. Kırım Savaşı'ndan bahsettik, yine Kırım Savaşı sonrasında yine Türkiye'ye gelenler var. Sürekli bir baskı halinde yaşıyorlar. Ve aynı zamanda şunu kaydetmemiz lazım, 1988'den itibaren perestroyka yıllarında Kırım Tatarları geri döndüğünde yerel unsurlar, Ruslar, buna çok da sıcak bakmıyorlar çünkü bunların bütün mal mülkleri yeni gelen oradaki Rus nüfus tarafından ele geçirilmiş, artık orada belli bir sistem oluşmuş ve onlara yabancı olarak bakıyorlar. İlişkiler çok gerilimli, hatta 2000'li yıllara doğru da çok gerilimliydi. Mesela mezar taşlarına karşı vandalizm olayları var, ne bileyim, daha böyle kutsal yerlere inşaatlar yapılması... bu Kırım Tatarlarının çok önemseydiği şeylerdi. Bunun hem siyasi nedenleri var, kültürel nedenleri var. O açıdan Ukrayna'ya bağlı kalmak daha elverişli. Bir de şu var, şimdi biz şeyi de konuşmuyoruz, şimdi Kırım'daki özerk yönetim, şu anda Rusya'nın fiili olarak içinde ve Rusya'da normal federal sistem var fakat bu federasyon kağıt üzerinde. Yani orada mesela Çeçenistan Cumhurbaşkanı (şimdi cumhurbaşkanları ismi de kaldırılıyor) artık Çeçenistan Başkanı, glava denecek, president kelimesi kaldırılıyor 2015'ten itibaren. Onlar normalde merkezden atanıyor, yani Rusya Cumhurbaşkanı her kimse, Putin, 3 kişiyi öneriyor yerel parlamentoya ve bu onların aslında özerk olmadığını da gösteriyor. Çünkü şimdiye dek Ukrayna'da Kırım'da hep sürekli seçimler yapıldı, yani insanlar kendi meclis başkanlarını hep kendileri seçtiler fakat şu anda yani özerkliğin statüsü de indirilmiş durumda. Kırım hanı, Kırımlılar Rusya'ya bağlanmak istiyor, oradaki Rusya'yı... aslında normal olarak siyasi haklarının da devrettiler Moskova'ya. Çünkü merkezden atanacak ve bunu kim takdir ederse. İşte orada 3 kişiyi verecekler onlardan birisini yerel meclis seçecek. Daha ötesi var, bu parlamento başkanının Moskova tarafından istenildiği anda görevden alınması mümkün herhangi bir sebep gösterilmeden. Bu da yine günümüzdeki Putin iktidarının getirdiği

1988'den itibaren perestroyka yıllarında Kırım Tatarları geri döndüğünde yerel unsurlar, Ruslar, buna çok da sıcak bakmıyorlar çünkü bunların bütün mal mülkleri yeni gelen oradaki Rus nüfus tarafından ele geçirilmiş ve onlara yabancı olarak bakıyorlar.

bir şey. 2004 yılını hatırlıyorsanız Beslan, bu Kuzey Kafkasya'da Eylül ayında işte bir okula baskın yapılmıştı, onların Çeçen direnişçiler olduğu söyleniyordu ve 300-350 kişi rehinelere kurtarma operasyonunda hayatını kaybetmişti. Onun hemen akabinde getirilen kural var, yani valilerin veya özerk bölgelerin başında bulunan kişilerin Moskova tarafından atanması. Normalde seçimle geliyorlardı. Ve istenildiği anda görevden alınması... Bu anlamda aslında bir federal yapıdan da bahsedemeyiz. Kırım Özerk Cumhuriyeti bir alt statüye inmiş durumda şu anda Rusya'nın içinde. Tabii bu önümüzdeki dönemde Rusya'ya bağımlı kaldıkları durumda, oradaki Kırım Tatarlarının da durumları çok değişecek, çünkü Ukrayna'da olduğu zaman hem dini faaliyetler işte eğitim faaliyetler açısından çok daha rahatlardı. Fakat Rusya'da bunları bu kadar rahat yapacakları söylenemez. Yani ipler sürekli rejimin elinde... Yani orada bir işte diyelim, imam hatip okulu açacaksanız bu imkansız bir şey. Ama Ukrayna döneminde daha rahattı, orada tabii daha dezavantaj durumlar oldu, Ukrayna maddi olarak daha zengin değildi. Oradaki maddi durum daha aşağıydı fakat özgürlük açısından, haklar noktasında Ukrayna'ya bağımlı kalmak daha avantajlıydı.

Erdoğan: Evet Rusya ile ilişkisini genel çerçevesiyle biraz görmüş olduk, bir de bunun Osmanlı ayağı var. Tarihsel olarak Kırımlıların Osmanlı'yla siyasi ve kültürel ilişkisi nasıl şekilleniyordu?

Nicole Nur Kañal: Kırım'daki Türk varlığından 5-6. yıldan itibaren söz edebiliriz. Müslüman mevcudiyeti Osmanlı öncesinde başlıyor, Cengiz Han'ın varislerinden olan Altın Orda Hanlığı döneminde, yani 13-14. yüzyıldan itibaren bütün Altın Orda halkı Müslümanlığa geçiyor, ondan sonra oradaki Müslüman varlığından bahsedebiliriz.

Erdoğan: O zaman Osmanlı'nın orayla irtibat kurması, ilişkiye geçmesi bu İslami arka plandan dolayı kolay oldu, diyebilir miyiz?

Kañal: Tabii aslında daha kolay oldu, biz şimdi buradan bakarak hep Anadolu ve Kırım veya Anadolu ile bütün Güney Rusya arasındaki ilişkinin Osmanlı'yla başladığını düşünüyoruz. Ama bundan önce de burada devam

eden ilişkiler vardı. Zaten Karadeniz'in çevresi önce Venedikliler, ondan sonra Cenevizlilerin hakimiyeti altındaydı. En azından ticaret onların kontrolündeydi. Yani kuzeyde Altın Orda ile, güneyde Selçukluyla irtibatlı olarak ticaret yapıyorlardı. Biliyoruz ki 13. yüzyılda Selçuklular 1-2 kere Kırım'a sefer bile düzenlediler. Hatta sultanlar bazen Kırım'ı sığınma yeri olarak kullandılar. II. İzzettin Keykavus'un Altın Orda Hanı, Berke Han'ın kızıyla evlendiği biliniyor kaynaklardan, sonra da onun oğlu Mesut Altın Orda topraklarından olan Kırım'dan Anadolu'daki Selçuklu tahtına çıkacaktır. Yani orada Osmanlı'dan çok daha önce böyle canlı bir ilişkinin var olduğunu görmemiz gerekir. Daha sonra Altın Orda'nın dağılmasıyla, yani Timur son Altın Orda Hanına karşı zafer kazanınca ve Altın Orda dağılınca bu geniş coğrafyada onun varisleri olacak değişik hanlıklar kuruluyor. Bu hanlıklardan bir tanesi Kırım Hanlığı, bir tanesi Astrahan Hanlığı, bir tanesi de Kazan ve Sibir Hanlığı, ama bu hanlıkların etkisi biraz daha kısa süreli. 16. yüzyılın ortasında Ruslar tarafından ilhak ediliyor ve ortadan kaldırılıyor ve ortada Kırım Hanlığı kalıyor. Şimdi Kırım Hanlığı neden o kadar önemli orada daha kolay anlaşılabilir...

Erdoğan: Kırım Hanlığı nasıl kalabiliyor?

Kaçal: Nasıl kalabiliyor, evet, o da ilginç bir durum, tabii ki bu konu uzun uzun tartışılabilir. Ama bir şekilde orada kalmıştır; Kırım Hanlığı Osmanlı ve Rusya arasında bir tampon, bir ara bölge oluşturdu. 16. yüzyılın başı ile 16. yüzyılın sonunda bölgedeki jeopolitik dengeler tamamen farklı. Mesela 16. yüzyılın başında Kırım'ın kuzeybatısında bir Leh ve Litvanya güçlerinden bahsedebiliriz. Ve ilk dönemde Kırım Hanlığı Rusya ile çok iyi ilişkiler içinde, aynı zamanda da Osmanlı'yla arasında dengeyi koruyor. Bölgede daha o zaman Osmanlı'nın tabiiliğine girmeden aslında arada belli bir denge söz konusu. Ama yavaş yavaş o dengeler değişince ve Osmanlı 1475'te Kefe'yi alınca, Kefe'ye sancak kuruyor. Artık o dönemde Kırım Hanlığı Osmanlı'ya tabii oluyor ama bu tabiiyet de diğer Osmanlı hakimiyetindeki

II. İzzettin Keykavus'un Altın Orda Hanı, Berke Han'ın kızıyla evlendiği biliniyor kaynaklardan, sonra da onun oğlu Mesut Altın Orda topraklarından olan Kırım'dan Anadolu'daki Selçuklu tahtına çıkacaktır. Yani orada Osmanlı'dan çok daha önce böyle canlı bir ilişkinin var olduğunu görmemiz gerekir.

bölgelerden farklı. Aslında Kırım Hanlarının bağımsızlıklarını ilan etmedikleri halde bölgede belli bir muhtariyetleri mevcut. 15. yüzyılın sonundan itibaren aslında 2. Kırım Hanı Mengli Geray döneminden itibaren her zaman bir şehzade veyahut oradaki tabirle 'sultan' payitahta, yani İstanbul'a gönderiliyor. Yani payitahtta bir veya birkaç sultan bir çeşit rehin olarak tutuluyor. Ve Osmanlı bu şekilde Kırım Hanlığına direkt etkili olabiliyor. Zaten bu tabiyet Karadeniz'in öbür tarafında olduğu için her zaman kolay kontrol edilemiyor. Ama ancak bu şekilde, direkt müdahale edilebiliyor. Mesela bir han çok bağımsız hareket edince veya hatta kendi bağımsızlığını ilan etme noktasına geldiğinde Osmanlı buradan bir fermanla yeni bir han gönderiyor. Bu baş kaldırmalar ve Osmanlı'dan bağımsızlaşma çabalarına biraz daha devam ediliyor ve hatta bazen de küçük muharebeler yaşanıyor; Osmanlı'da olduğu gibi, orada birkaç defa bütün ailenin tüm erkek fertlerini katlediyor.

Erdoğan: Kültürel olarak değişmeler, farklılıklar?

Kaçal: Tabii ki ilk başta Altın Orda'nın belli bir farklılığı vardı. Maddi kültür, özellikle mimari açıdan baktığımızda bu bizim sürekli tartıştığımız konular. Mesela bir yapı, Sudak'ta bir cami var, onun temeli aslında Selçuklular tarafından atıldı. Şimdi bu cami Altın Orda camisi mi Selçuklu camisi mi? Aslında bu tartışma bile çok gereksiz bir tartışma çünkü belli ki çağdaşlarla etkileşimler önemli. Hangi kültür veya hatta hangi mimari daha elverişliyse o kullanılıyor, ama hala böyle bir tartışma devam ediyor. Diğer tarafta Kırım tabii ki kültürel miras açısından da önemli. Altın Orda'dan hemen hemen hiçbir miras kalmadı. Günümüzde bütün Rusya Coğrafyası'nda şu anda hala ayakta olanlar Kırım'dakiler. Yani Kırım'ın dışında hemen hemen hiçbir şey kalmadı Altın Orda'dan.

Kırım Hanlığının Osmanlı dönemine gelince zaten bu rehin olarak payitahta gönderilen sultanlar İstanbul'da sarayda eğitim görüyorlar ve burada aslında tamamen Osmanlı terbiyesi alıyorlar ve sonra tekrar topraklarına bu görgüyle geri gidiyorlar. Kırım hanedan ailesine ait kültür yani buradaki Osmanlı'dan hemen hemen farksızdır. Farklı olarak, mesela Osmanlı'da

16. yüzyılda artık aristokrat ailelerin önemi hemen hemen ortadan kalktı. Bir Osmanlı hanedanı kaldı. Ama Kırım'da durum biraz daha farklı, hem Cengiz Han soyundan gelen hanlar ve bunların dışında değişik kabileler ve o kabile reislerinin oluşturduğu, zamanla giderek sivilize olan bir çeşit kabile aristokrasisi de var. Yani bu kabile beyleri, hanla beraber divanda oturuyorlar ve onların da bir söz hakkı var. Ama maddi kültür açısından

bir fark görmüyoruz. Gittikçe daha fazla belge arşivlerden çıkıyor, zaten yüksek kültür veya hatta maddi kültüre ait, hanedana ait her şeyin İstanbul'dan gittiğini görebiliyoruz.

Erdoğan: Sivil mimaride bir benzerlik var mı mesela?

Kançal: Şöyle bir problem var; 17. yy ve 18. yüzyılın ilkyarısının öncesinden hemen hemen hiçbir şey kalmadı. Bizim şu anda bildiklerimiz 18. yüzyılın başının öncesine gitmez. Genellikle sonraki camiler daha önceki temeller üstüne inşa edilmişler, ama ayakta kalmış yapı olarak, mekân olarak öncülleri ile aynı değiller. Tabi ki az sayıda istisna var, mesela Kezlev'deki Han Camii, zaten sürekli o örnek zikredilir. Mimar Sinan yapısıdır, bütün tezkerelerde geçer. Ama Mimar Sinan muhtemelen gitmemiş, planları göndermiştir. Ama o Han Camii mesele çok ilginç bir yapı. Kırım Hanlığı'nın ilk döneminde şunu görebiliyoruz: 1530'lara kadar kültürel etkileşim olarak tam bir ortak kesişim noktası görebiliyoruz. Yani hem Rusya ile ilişki içinde, mesela Rusya'ya giden sanatçılardan faydalıyor, mesela mimarlar v.s. Hem Litvanya ile maddi, kültürel açıdan çok önemli bir ilişki içinde, hem de bir tarafta Osmanlı'yla. Ama 1530-50'lerden itibaren tamamen Osmanlı'ya dönüyor ve arşiv kayıtları gösteriyor ki divanda kullanılan kâğıtlar ve kalemler bile buradan gönderiliyor. Tekstiller, yani kumaşlar, peştamaldan yastığa kadar her şey payitahttan

geliyor. Bu Hansarayı için geçerli tabi ki; yani Gerayların sarayları için. Tabi ters yönde de sabun, kürk gibi malzemelerin ticareti mevcut. Kırım dışındaki bölgeler için fazla bir şey bilinmiyor. Kırım Hanlığı bugünkü yarımadanın birkaç katı alana sahip. Kırım Yarımadası'nda yerleşik bir hayat var ama Kırım Yarımadası'nın dışına bozkıra veya Deşt-i Kıpçak'a gittiğinizde orada hala kabileler göçebe hayatı sürdürüyorlar.

Erdoğan: Bugün de mi?

Kaçal: Yok, aslında Rusya ilhakına kadar ve 1800, yani 19. yüzyılın ilk yıllarına kadar vardılar, sonra Ruslar sürekli güneye geldiklerinden Bozkır'da yaşayanlar Dobruca'ya kaçmak zorunda kaldılar. Bir süre Dobruca'nın üst taraflarında, hatta Moldova'nın bazı bölgelerinde yerleşmişlerdi. Hanedan ailesi ile Osmanlı'nın başkentinin kültürü ile birebir örtüşüyor. Mesela Bahçesaray'daki Han Cami'ndeki mezar taşlar buradan farksızdır ve mezar taşları muhtemelen buradan gitme.

Erdoğan: Bu boyutu çok dikkat çekici ve merak uyandırıcı aslında... Bu kültürel boyutu birazdan sizinle tekrar konuşacağız. Şimdi ilhak sürecine tekrar dönelim. Rusya'nın Kırım ilhakından sonra uluslararası arenaya baktığımızda G8 yaptırımını gibi küçük tepkiler var ama ne NATO'dan ne de AB'den tam bir yaptırım yok. Etkili bir karşı koyuş olmadı. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Levent Baştürk: Bunun bir kaç sebebi var, birincisi yani bana göre en önemli sebeplerinden birisi, bir defa karşıdaki rakip bir Saddam Hüseyin veya bir Muammer el-Kaddafi değil. Yani özellikle Sovyetlerin çökmesinden sonra geçirmiş olduğu bir travma dönemine rağmen Rusya şu an hala 2. en büyük nükleer kapasitesini koruyan bir ülke, en büyük askeri gücü olan bir ülke ve yavaş yavaş da siyasi istikrarını kazanmaya başlamış bir ülke. Başta gelen önemli faktörlerden birisi bu... İkincisi, şimdi olaya Amerika Birleşik Devletleri açısından baktığımız zaman, çeşitli veya farklı tepkiler olduğunu görüyoruz. Bunlar içerisinde şahin dediğimiz [00:31:37] genellikle Cumhuriyetçi Partinin sağ kanadında olanlardan yönetimi daha

aktif olmaya iten girişimler oldu ama gözden kaçırılan başka noktalar var. Birincisi Amerika Birleşik Devletleri - Rusya ilişkilerine baktığımız zaman sadece devletlerarası ilişkilerle sınırlı kalmayıp bunun ötesinde başka alanlara da bakmak lazım. Pek gündeme gelmeyen bir konu, her iki taraftaki büyük enerji devlerinin birlikte girmiş olduğu büyük ortaklıklar var, ExxonMobil ve OAO Rosneft ortaklığı gibi. Gazprom'un başka bir Amerikan şirketi Chevron ile işbirliği söz konusu. ConocoPhillips de Rusya da yatırımları olan bir başka Amerikan şirketi. Ama özellikle ExxonMobil'le Rosneft'in arasındaki ilişki yani şu an mesela Arktik bölgedeki bir proje 500 milyar dolarlık bir projeden bahsediyoruz. Bu sadece bir tanesi... Evet bu şey de, Rosneft de Gazprom'dan sonra Rusya'nın en önemli şirketlerinden birisi ve sadece burada bir işbirliği yani. Sibiry'a'daki iş birliği alanlar var, efendim daha güneyde iş birliği yaptıkları alanlar var. Gerçek rakamı belki de doğrusu hesabı bile mümkün olmayan bir rakam söz konusu. Rosneft'in başındaki kişi Putin'in en büyük mütteliklerinden. Ve ExxonMobil ile Rosneft arasındaki son ortaklık anlaşması Soçi'de Putin'in ikematgahında imzalanmış. ExxonMobil'in en karlı 2. Amerikan şirketi olarak geçen yılki karı 45 milyar dolar. E şimdi bu denkleme bunları da dahil ettiğin zaman bu da Putin'in elini aslında bu siyasi ikilemde, mücadelede güçlendiren bir husus. Diğer bir açıdan bakacak olursak, Almanya açısından da olaya bakacak olursak, yani Avrupa Birliğinin tepkisi deyince daha çok Almanya'nın tepkisi açısından olaya bakmamız lazım ki dikkat ederseniz Merkel oldukça dikkatli bir lisan kullanıyor. Tabii Kırım ilhakını kınadı ama onun dışında diğer hususlara baktığın zaman oldukça ölçülü bir dil kullanıyor. Tabii bazı çatlak seslerin çıktığı da oluyor. Birkaç gün önce Maliye Bakanı Wolfgang Schäuble'm Putin'i Hitler'le bir mukayese eden bir açıklaması oldu. Hemen tabii ona Rusya tepki gösterdi ama Almanya içerisinden de bir düzeltme geldi, işte yok sadece yani ikisini birbirine karşılaştırmıyoruz, sadece olayın kendisi onu andırıyor gibi. Benzer şekilde Hillary Clinton'un örneğinde de olmuştu hemen

ExxonMobil'in en karlı 2. Amerikan şirketi olarak geçen yılki karı 45 milyar dolar. E şimdi bu denkleme bunları da dahil ettiğin zaman bu da Putin'in elini aslında bu siyasi ikilemde, mücadelede güçlendiren bir husus.

olayların başlama esnasında. Şimdi Almanya açısından da olaya bakınca, son yıllarda Alman şirketlerinin muazzam yatırımları var Rusya'da. Son yıllarda Alman Sanayii Federasyonu'nun rakamları ile, yaklaşık 6200 Alman şirketi 20 milyar Avro civarında Rusya'da çeşitli alanlarda yatırım yapmış. BP ve Shell'in de Rusya'da önemli yatırımları var. Buna karşılık Gazprom'un Avrupa'da pek çok yatırımı ve girdiği ortaklık söz konusu. Ve bu şirketlerin hepsi Putin tarafından gelecek bir misilleme durumunda, yani Rusya'ya bir yaptırım uygulanacak olsa, karşılığında Putin'in de yapabileceği şeyler var. Ayrıca yaptırımlar iki taraflı bir kaybet-kaybet senaryosu koyuyor ortaya. Putin'in eli de en azından kısa vadede, maddi açıdan diğer taraftakiler kadar kuvvetli görünüyor... O kadar zayıf değil. Böyle bir durum da söz konusu...

Erdoğan: O zaman büyük sermayelerin çıkarları mı belirliyor şu anki politikayı?

Baştürk: Vallahi şu an belirlemiyorsa bile bir yerden dahil oluyor, etkilediği en azından tepkilerin çok koyu olmasını, bir yerde Saddam Hüseyin'e olan tepki boyutuna varmamasını kesinlikle belirleyen faktörler var. Tabii Rusya'nın askeri gücünün diğerlerinden farklı olması da önemli bir faktör burada... Diğer üzerinde durmak istediğim husus, bir de şunu şöyle kabul etmek lazım, şimdi Batı'da bu Putin'in bu hareketleri yaparken, girişimlerde bulunurken genellikle o Batılıların uluslararası ilişkilerdeki rasyonel aktör modelinden yola çıkarak, yok işte Putin rasyonel aktör olarak mı hareket ediyor yoksa efendim rasyonel aktör olmadan mı hareket ediyor gibi böyle saçma sapan argümanlar oldu. Aslında rasyonel aktör modelinden bakarsak Putin'in bu tepkisi bence anlaşılabilir bir durum çünkü Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinde Rusya ile Batılı ülkelerinin başta Amerika olmak üzere girişmiş olduğu bir anlaşma da var yani. O anlaşma çerçevesinde tamam Sovyetler Birliği, bu Varşova Paketi dağılacak ama bunun karşılığında batının bunu bir avantaja dönüştürmemesi konusunda Gorbachev'in bizzat talebi var. Ve kendisine verilen garanti var, NATO Rusya lehine ilerlemeyecek, genişlemeyecek diye. Ve Batı Rusya'ya karşı taahhütünü çiğnedi... Bırakın bu Doğu Avrupa ülkelerini

NATO içine almayı, eski Sovyet Cumhuriyetleri olan Estonya, Letonya, Litvanya'ya kadar savunma teşkilatını genişletti. Şimdi Ukrayna bu denkleme dahil olunca, ki Ukrayna'nın bu denkleme dahil olması yeni değil, 2004'te bunun bir teşebbüsü var. Rusya bir yerde, Soğuk Savaş bitti diyenlerin devamlı kendisine karşı bir alan kazanma çabasının muhatabı olmuş durumda ve bunu bir yerde durdurmak istiyor. Şimdi bu son Avrupa Birliği ile yapılacak anlaşmayı Yanukoviç'in reddetmesi olayında Putin'in niye Avrupa Birliği'nden ve IMF'ten daha iyi bir teklifle bunlara karşı geldiğini sormamız lazım. Çünkü bir defa Rusya o Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinde de o ülkelerin bağımsızlığını kabul ederken Rusya'nın oradaki o tavrı üzerinden yük atarak hafifleme arayışı gibi bir şeydi. Ama hiçbir zaman da orayı ben unuttum diye bir duygu içerisinde olmadı. O yüzden de Bağımsız Devletler Birliği denen organizasyonu yürürlükte tutmaya çalıştı, gevşek bir bağ da olsa orada tutmaya çalıştı eski Sovyetler Birliği'nin parçası olan ülkeleri. Ama Ukrayna'nın bunların o diğer, şimdi bağımsız, 15 eski Sovyet Cumhuriyetlerinden çok ayrı bir yeri var. Brzezinski'nin meşhur bir benzetmesi var, "Ukraynasız Rusya sadece bir Asya devleti olarak kalır ama Ukrayna ile beraber Avrasya İmparatorluğu olur" biçiminde bir ifadesi var. Yani buradan yola çıkarak Rusya bir defa Ukrayna'yı bir arka bahçesi olmanın da ötesinde bir şekilde görüyor, parçası olarak görüyor. Ve Rusya tarihi gene Brzezinski'nin, şey pardon, Kissinger'in geçenlerde güzel bir makalesi vardı, kendisini pek sevmem ama o makalesi baya hoşuma gitti; Rusya tarihi Kiev'le başlar diyor, Kiev'i siz dışarıda tutarak Rusya'yı düşünemezsiniz.

Erdoğan: *Onların da Avrupa'ya açılan kapısı sanki.*

Baştürk: Tabii, yani Rusya, bu dönem benim hasbel kader Rusya Siyaseti dersi verme şansım oldu. Tarihlerine nasıl yaklaştıklarına baktığımız zaman Rusların tarih sahnesine çıkma olayını Kiev'den başlattıklarını

görüyorsunuz; ilk önce Kiev Knezliği, veya Prenslığı çerçevesinde... Olay hakikaten Kiev’de başlıyor. Sonra Moğol istilasıyla beraber onlar devre dışı kalıyor. Moğollardan sonra Rus tarihinde Moskova, ön plana çıkmaya başlıyor. Tekrar ifade edecek olursam, bir yerde adamların tarihlerini başlattığı yer Kiev. Tabii bu olayın jeopolitik tarafı da var. Ha olayın tabii bir de bu şu anki günümüzde anlamı da enerji kaynaklarıyla alakalı yönü var. Ortadaki durum kısacası oldukça kompleks bir hadise. Rusya’nın da bu işe bakış açısı Putin’in buradaki attığı her adım, olaya baktığımız zaman öyle tek bir faktörden yola çıkarak, sadece onlar bana karşı avantaj elde ediyor, bu onlara karşı bir hamle yapayım, bunlarla sınırlı değil yani. Bütün bu kompleks olguyu; tarihi faktörleri, ekonomik faktörleri, jeopolitik faktörleri, hepsini ele alarak bakmamız lazım.

Erdoğan: Ukrayna’daki ayaklanmaların arkasında Amerika parmağı arandı. Rusya’nın Kırım ilhakını da buna bir cevap olarak okuyanlar var. Siz katılıyor musunuz?

Baştürk: Ortada bir Amerikan parmağının varlığını inkar etmek mümkün değil. Eğer her şeyi bununla açıklamaya çalışmıyorsanız, bu bir komplo teorisi değil. olanların içerisinde bunun bir unsur olarak yeri var, o da şu, yani şimdi Vugar Bey o konuyu benden daha iyi ifade eder. Bu Ukrayna içerisinde belli fay hatları var, aynı bizim Türkiye’de olduğu gibi. O fay hatları oldukça keskin, bunları inkar ederek, sadece dış faktörlerden yola çıkarak bir araştırma, arama ve açıklama yoluna girsek bana göre biraz boş olur yani. O da işte Doğu - Batı ayrımı, zaten Vugar Bey ona nispeten belirtti, daha ileride belki daha açma fırsatı olur. Ukrayna’nın batısı Rusya’ya nispeten daha geç dahil olmuş, o yüzden kültürel oryantasyon olarak şu veya bu yönlerden farklı eğilimlerin varlığı söz konusu orada. Rusya ve Ruslara karşı çok daha mesafeliler. Doğu daha Ruslaşmış bir kesim. Kırım çok daha farklı bir faktör, orada nüfusun birçoğunun Rus olması ve Rusya’ya yakın olması gibi bir özelliği var. Şimdi Ukrayna’da hadiseler başladığında, iktidar kavgalarının üzerine oturduğu böyle bir sosyal ve kültürel zemini vardı. Bunu yabana atmamamız lazım. Yani sadece dışarı gıdıklıyor, kaşıyor da, ondan bunlar böyle hopluyor diye

düşünmemek lazım. Ama tabii dışarıdan bir şeyler olduğunun somut delilleri ortaya çıktı. Yani burada işte ABD'nin Avrupa ve Avrasya ilişkilerinden sorumlu Dış İşleri Bakan Yardımcısı Victoria Nuland'ın bizzat Kiev'deki Amerika Büyükelçisi Geoffrey Pyatt ile telefon konuşması biliyorsunuz basına sızdırıldı ve konuşmanın içeriği yalanlanmadı ve oradaki konuşmanın içeriğinden anladığımız şu ki, oradaki ayaklanmalar süreci içinde devamlı olarak Yanukoviç muhalifi çevre Amerika Birleşik Devleti tarafından destek gördü. Sonra Kiev'de gösterilerin düzenlendiği meydana, aralarında Nuland da olmak üzere çeşitli aralıklarla Amerika'nın Dış İşleri Bakanlığında insanlar ziyarette bulundu, kongre üyeleri de ziyarette bulundu. ABD'de yapılan muhalif bir gösteriye bu şekilde eğer bir başka devlet temsilcisi destek vermeye kalkışsa, sanmıyorum ki Amerikalılar bunu pek hoş karşılarlar. O ziyaretler esnasında gittiler orada göstericilerle beraber aralarına katıldılar, onlarla pozlar verdiler. Hatta Senator John McCain oradaki radikal sağcı faşist veya neo-nazi olarak adlandırılan Svoboda lideri Oleh Tyahnybok ile poz vermekten çekinmedi. Yani bu şekilde daha gösteriler sırasında Amerikan yetkililerinin ve siyasetçilerinin olaylara dahil söz konusu ve bunu yabana atmak mümkün değil. Gene o meşhur sniper olayı var biliyorsunuz 88 kişi öldü, polis ve göstericiler olmak üzere, onunla ilgili başka bir kaset daha ortaya çıktı. Yani kasetler bir tek bizim Türkiye'de çıkmıyor, başka yerlerde de çıkıp duruyor. Litvanya Dışişleri Bakanıyla AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikasından Sorumlu Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton arasında başka bir görüşme var. Orada da aslında sniperin Yanukoviç'in güvenlik kuvvetlerinden birisi olmadığı, muhalefet tarafından birisi olabileceğine dair Litvanya Dışişleri Bakanının Catherine Ashton'a verdiği bilgi var. Yani olay oradaki gelişme sadece Amerika Birleşik Devletleri tarafından da, Amerika Birleşik Devletleri tarafından takip edilmiyor, Avrupa Birliği de mevzuyu çok yakından takip ediyor,

ABD'nin Avrupa ve Avrasya ilişkilerinden sorumlu Dış İşleri Bakan Yardımcısı Victoria Nuland'ın bizzat Kiev'deki Amerika Büyükelçisi Geoffrey Pyatt ile telefon konuşması biliyorsunuz basına sızdırıldı ve konuşmanın içeriği yalanlanmadı ve oradaki konuşmanın içeriğinden anladığımız şu ki, oradaki ayaklanmalar süreci içinde devamlı olarak Yanukoviç muhalifi çevre Amerika Birleşik Devleti tarafından destek gördü.

orada belli herkesin bir adamı var, ama o olayın içerisinde o var. Yalnız sadece olayı bu ilişkilerle açıklamak veya faşistleri ve o neo-nazileri öne çıkararak oradaki bütün Yanukoviç aleyhtarı gösteriyi de neo-nazi diye adlandırmak bunlar da bence doğru değil. Bunlar yanlış yani çünkü bütün resmi göstermiyor size, ancak bize olanların bir kısmını sunuyor.

İmanbeyli: Rusya'nın aslında propagandası...

Baştürk: Tabii tabii...

İmanbeyli: Ben de bir iki şey eklemek istiyorum, bu Rusya'nın hamlesi rasyonel miydi Kırım'a? Çünkü siz bahsettiniz hani Brzezinski'nin bir sözü vardı, "Ukrayna'sız Rusya aslında bir imparatorluk değildir." Şimdiki manzarada da aslında Rusya Kırım'ı aldı ama Ukrayna'yı kaybetti. Demek ki o zaman imparatorluk iddiasında değil midir acaba. Bu manzara bence çok daha komplike yani bizim buradan baktığımızdan daha komplike. Rusya'nın yakın çevresindeki siyasetten bahsederken oradaki yönetimler genelde böyle tanımlanıyor işte, ya Batı yanlısı ya da Rusya yanlısı. İşte Gürcistan'da bir 2003'te bir iktidar değişimi var, sivil iktidar değişimi. Orada da Batı yanlısı, Rusya yanlısı diye bir şemadan, güçlerden bahsediliyor. Veya Ukrayna'da, şimdi, baktığımız zaman aslında Ukrayna 1991'den beri ilk cumhurbaşkanı eski Komünist Partinin lideri Kravçuk'du, işte 1994'te o erken seçimlerle yerine Kuçma geldi. Kuçma da yine eski o elittendi ama yani bunların hepsi amaç olarak Avrupa kurumlarına entegre olmayı istiyorlardı, hedef olarak onu koyuyorlardı, yani biz Rusya ile böyle içli dışlı olalım gibisinden eğilimleri yoktu. Zaten çok ihtilaflar da vardı. Meselâ, Karadeniz donanmasının paylaşılması 1991 senesinde, bu o kadar ihtilaflı bir konuydu ki. Sovyetler dağıldığı zaman bütün ülkede hangi mühimmat, birlikler neredeyse o ülkenin malı sayılıyordu. Yani Ukrayna'ya işte nükleer silah mı kalmıştı depolarda, o Ukrayna'nın malı sayılıyordu. Ve tabii bu önemli bir sorun haline gelmişti, yani Ukrayna'daki yöneticiler 1991'den beri, yani biz onlardan bazılarını işte Rusya yanlısı filan tanımlıyoruz ama onlar daha sivil, daha transparan bir yönetim için Avrupa'ya işte, Atlantik mekanına entegre olmayı düşünüyorlardı.

Hatta Bağımsız Devletler Topluluğu'ndan bahsedildi, Ukrayna onun kurucularından birisi fakat onun tüzüğüne imza atmış değildir. Ve onun askeri güvenlik anlaşmasına katılmış değildir. Yani Ukrayna daha bağımsız bir politika yürütmeye çalışıyordu. Ama ülke içindeki bu kırılganlık, siyasal sitemin kırılganlığı çok dile getirilmeyen bir şey, çünkü şu anda da bu kriz devam ediyor, şu anda da bir cumhurbaşkanlığı seçimine gidilecek. Benim tahminime göre o kırılganlık yine devam edecek, ülke içindeki siyaset konsolide olamıyor. Yani bir liderlik sorunu var, cumhurbaşkanları hep ikinci turda seçiliyor. Bir siyasi partiler sorunu var, yani siyasi partiler konsolide olamıyor, sürekli bir koalisyon hükümetleri var. Yani biz şeyleri analiz ederken mesela, Rusya yanlısı veya Batı yanlısı diyoruz ama oradaki iç aktörleri pek dikkate almıyoruz halbuki onlar, pragmatik davranmaya çalışıyorlar. Mesela Yanukoviç niye gitti Rusya ile anlaşmaya imza attı? Halbuki Rusya'yla imza atmaya gitmeyecekti, normalde 2013 Eylülünde AB ile açıklamasını yaptı, yani biz artık her şeyi bitirdik, parafladık, yani bir anlaşma çıktı ortaya ve bu anlaşmayı çıkaran Yanukoviç yönetimi. Yani Rusya yanlısı olarak tanımlanan bir yönetim bunu yapıyor... Yani orada belli lobiler var, iş yapanlar var, yani Rusya'yla da epey bir Ukrayna'nın %30-35 dış ticareti Rusya ile ve yakın çevresiyle ama yani o ticareti yapanlar dahi Rusya ile uzun dönemde bir entegre olmaya gitmek istemiyorlar, çünkü Rusya ne veriyor, Rusya hiçbir şey vermiyor, yani bir değer olarak, demokratik değer olarak, yönetim şekli olarak. Yani Avrupa Birliği daha fazla şey veriyor size, standartlarınızı yükseltiyor. Ayrıca Rusya Ukrayna'daki iç kırılganlığı gidermek için herhangi bir şey yapmıyor. Yani siz reform yapacaksınız, bunu Avrupa şimdi istiyor, yani iç reform yapacaksınız, iktisadi reform yapacaksınız diyor. Ayrıca iktisadi boyuttan hiç bahsetmedik çünkü içerideki krizin bir nedeni de bu, içeride bir oligark sistemi, oligarklar bu 90'lı yıllarda devlet, fabrikaların özelleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan zengin kişiler. Yani bu adamlar sadece iş çevrelerinde, ülkede iş yapmakla kalmadılar, aynı zamanda siyasetin

Ukrayna'nın %30-35 dış ticareti Rusya ile ve yakın çevresiyle ama o ticareti yapanlar dahi Rusya ile uzun dönemde entegre olmak istemiyorlar. Çünkü Rusya demokratik değer olarak, yönetim şekli olarak hiçbir şey vermiyor.

içindeler de. Bugün Yanukoviç'ten bahsediyoruz, Yanukoviç bir oligarktı, Donetsk bölgesinin özellikle Ukrayna'nın o sanayinin yoğun olduğu Doğu, Güney-Doğu bölgesinde. Yine 90'lı yıllarda başbakanlık yapan Pavlo Lazarenko 1996-97'de Dnepropetrovsk bölgesinin temsilcisiydi, orada valilik de yapmıştı ve o dönemin en zengin Ukraynalısı sayılıyordu. Veya MGK genel sekreterleri olsun, aynı 2000'li yıllarda Turuncu devrim sırasında Petro Porosenko şimdi cumhurbaşkanlığına aday. Poroshenko işte Roshen çikolatalarının üreticisi. Şimdi cumhurbaşkanlığına aday oldu. Veya Sergey Tigipko mesela bu Tigipko Yanukoviç'in partisinden bir oligark, şimdi o da adaylığını verdi fakat partisi ile şimdi kavgalı durumda.

Erdoğan: Vugar Bey, Avrasyacı stratejiden bahsettiğinizde bizim aklımıza Aleksandr Dugin geliyor. Konuyu açıcı olması açısından bu soruyu soracağım... Dugin Putin'in danışmanıydı, Avrasyacı strateji açısından baktığınızda Kırım nerede durur ve Kırım'ın ilhakında bir etkisi var mıdır bu stratejinin?

İmanbeyli: Sizin soruya giriş olması babında Ukrayna'nın Rus elitleri zihnindeki durumu neydi, ona bakmamız lazım. Rus elitleri Ukrayna'yı bağımsız bir devlet olarak zaten algılamıyorlardı. 19. asırda mesela Ukrayna dili diye bir şey yok denilip Ukraynaca okul açılmasına izin verilmiyordu. Yani o dönemin verilerini biliyoruz yani, sürekli Ukrayna kimliği Ruslar tarafından böyle dışlanıyordu. Ve bu 1991 sonrasına gelindiğinde de sizin de bahsettiğiniz gibi, hani Rusların çıkış yeri Kiev'dir aslında o kadim Rusların çıkış yeridir, şu anki Rusların çıkış yeri Moskova'dır. O kadim Rusların üzerine iddialar işte tarih yazımı böyle iki yönden yürüyordu. Ukraynalılar biz asıl saf Rus taifesiyiz, siz işte Moskova'da daha bozulmuşsunuz, işte Tatarlarla filan... Orada bir tarih yazımı bir tarih tartışması bile vardı. Yani şu anki tarih kitaplarına filan da baktığınızda hep bir üstünlük yarışı vardı. Kırım'ın Rusların zihnindeki yine pozisyonuna geldiğimizde Putin'in konuşmasına aslında bakmamız lazım, en son yaptığı 18 Martta "Kırım'ın liderleri"yle yan yana hani meşru olmayan liderlerle imza attığı anlaşma çerçevesinde yaptığı konuşma. İlk paragrafı hani Kırım'daki oy verenlere teşekkür etmiyor, ilk paragrafı

şöyle başlıyor, Kırım Rus toprağıydı, tarihi Rus toprağıydı, orada Rus askerlerinin mezarları var, Hristiyanlığı Ruslar oradan almış, o sırada bir tören yapılmıştı 988’de. Yani oradan Hristiyanlık kadim Rusya’ya girmiş. Öyle bir şey örüyor ki yani oradaki referandumda hayır oyu çıksa da burası zaten tarihi olarak bizim demeye getiriyor. Hele burası Ukrayna’ya da “bir patates çuvalı” olarak verilmiş 1954’te, ifade aynı buydu konuşmada. Biz tabii burada onların çok fazla üzerinde durmuyoruz, yani orada yapılan konuşmalar, o liderlerin zihniyeti, arka plan vs. Avrasya meselesine gelince de aslında bu kararın alınmasında, yani Kırım’a asker çıkarılması çok olağanüstü bir karar, bana göre. Yani çünkü dış politikada seçenekler arasında hani Ukrayna’ya nasıl baskı yapabiliriz veya işte bu krizden nasıl faydalanabiliriz diye düşündüklerinde Kırım işgali bence sonuncu seçenek idi çünkü hem bölgesel sistemi sarstı hem ikili sistemi sarstı...

Erdoğan: İkili sistem?

İmanbeyli: İkili sistem Ukrayna ile Rusya arasında. Yani ikili anlaşmaları siz gözden çıkarıyorsunuz. Yaptığınız garantileri gözden çıkarıyorsunuz. Ve Ukrayna’da bu saatten sonra gelecek herhangi bir liderin Rusya ile böyle içli dışlı olma gibi bir durumu da olamayacak çünkü sürekli işgalci bir ülkeyle karşı karşıyasınız. Yani bu karar, epey önemli bir kırılma. Bunu Putin istiyor muydu? Yani ben ondan tam emin değilim, ya onu bu karara yöneten kişiler arasında milliyetçiler de var, bu...

Erdoğan: Avrasyacılar mı?

İmanbeyli: Yani Avrasyacı olarak bilinen Aleksandr Dugin, ondan sonra milliyetçi olup da şu anda son işte 4-5 senedir siyasetin merkezine doğru gelen kişiler var. Mesela Başbakan Yardımcısı veya Putin’in ekonomik baş danışmanı...

Erdoğan: Onlar Kırım’ın ilhakını mı savunuyorlar?

İmanbeyli: Onlar zaten sağcı ve milliyetçi... Onların Batı algısı şöyle: Batı sürekli üzerimize geliyor, duvarımızın ötesinde NATO askerleri mi

1990'larda Batıcı yaklaşım vardı Rus dış politikasında ve establishment'inde. Onlar 1990'ların sonuna doğru daha törpü-lendi daha milliyetçi, daha pragmatik ve bu Avrasyacı dediğimiz unsurlar ortaya çıkmaya başladı.

oynayacak mesela Putin konuşmasında böyle diyor. Yani biz Sivastopol'e yani NATO askerlerini ziyarete mi gideceğiz, olayı bu tam şeye indirirken öyle söylüyor. Mesela Sergey Glazyev, ekonomi baş danışmanı, veya Dmitri Ragozin, bunlar yeni dönemde merkeze gelen kişiler. Bu Rodina Partisinin lideriydi, Dmitri Rogozin, Glazyev de yine onun eş başkanıydı o partinin 2002-2003'lerde. Şimdi Savunma Sanayiden Sorumlu Başbakan Birinci Yardımcısı. Veya Aleksandr Dugin işte 1990'lar sonunda Duma'da Başkan Seleznyov'un danışmanlığını yapmış, elit içinde epey bilinen, işte jeopolitik filan katkılarından dolayı. Ve 2008'den bakıyoruz Dugin, Moskova Devlet Üniversitesi'nde bölüm başkanlığına getirildi. Normalde yani bu şekilde ideologlar normalde üniversitelerde veya akademide çok fazla bir yer bulamazlar ama şimdi daha tam merkeze geldi, yani sürekli Moskova Devlet Üniversitesinin, akademinin tam merkezine getirildi. Hatta Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanlığına. Yani bu tip insanların da yönlendirmesi var, ayrıca Putin'i yani biz incelerken hep şey söylenir işte KGB ajanlığından falan gelmiş. Aslında ajan değil o, yani subaydı, istihbarat subayydı ve 75'lerden itibaren dış istihbaratta, sonra 90'larda iç istihbaratta çok iyi jeopolitik bilgisi olan işte ne bileyim dengeleri iyi okuyan, Batıda'ki durumu da çok iyi okuyan birisi. Yani şu anki batının çok parçalı olduğunu, çok fazla şey yapamayacağını biliyor...

Erdoğan: Sağcı düşüncenin etkisinde mi sizce Putin?

İmanbeyli: Yani şöyle, farklı yaklaşımlar var, diyelim ki 1990'larda Batıcı yaklaşım vardı Rus dış politikasında ve establishment'inde. Onlar 1990'ların sonuna doğru daha törpü-lendi daha böyle milliyetçi, daha pragmatik ve bu Avrasyacı dediğimiz unsurlar ortaya çıkmaya başladı. Fakat 2008 Ağustos savaşıdan sonra, bunu belki milat olarak da alabiliriz, Gürcistan'a müdahale ve Gürcistan'ın iki ayrılıkçı bölgesi, Güney Osetya ve Abhazya'nın tam devlet olarak tanınması. O süreçten sonra yakın çevreye yönelik daha baskılayıcı politikaların başladığını görüyoruz. Rusya

konsolide olmaya çalışıyor yakın çevresinde, Kafkasya'da ve Orta Asya'da. Şimdi Kırım hamlesini de irrasyonel bir hamle olarak yorumluyorum. Ne anlamda? Yani tabii ki rasyonelitesi var kendileri açısından, şimdi iktisadi açıdan baktığımda bu bölge yerel düzeyde bakıyoruz, Kırım kesinlikle sübvansiyonla yaşayan bir bölge, yani...

Erdoğan: *Ukrayna'nın sübvansiyonuyla mı?*

İmanbeyli: Tabii, Ukrayna'nın sübvansiyonuyla. %30-35 kendini geçindirebilen bir bölgeden bahsediyoruz, çünkü çok verimli durumda değil o topraklar. Sadece turizm, bir %20 filan doğal gazı da kendisi temin ediyor, onun dışında yani insanlar, çoğu insan böyle sahil bölgelerinde evlerini gelen turistlere kiraya vererek geçinip gidiyorlar. İşte 600 bin emekli olduğundan bahsettik, şimdiye dek 150\$ emeklilik maaşı alan kişilerdi, 1 Hazirandan itibaren Rusya'dakilerin seviyesine çıkarılması konuşuluyor, bu da 300\$ demek. Bunu Rusya bütçesi verecek yani.

Erdoğan: *Rusya vaadetti mi öyle bir şey?*

İmanbeyli: Tabii ki. Rusya'da ortalama emeklilik maaşı 300\$. Onun dışında suyuna bakıyoruz, doğal gazına bakıyoruz, işte kara bağlantısının olmamasına bakıyoruz yani, bir şey, bütçede sürekli bir açık.

Erdoğan: *Rusya için yük?*

İmanbeyli: Tabii ki, Rusya bütçesi için yük.

Erdoğan: *Ama diğer taraftan orada donanması için kira ödüyor Rusya?*

İmanbeyli: Evet, donanması var, 100 milyon dolar kira ödüyordu geçen seneye dek. İşte 100 milyon dolar cepte kalacak bu durumda. Rusya'nın Ukrayna'ya verdiği doğal gaz da biraz buna göre indirimli idi, onu arttıracak. Sonuç olarak, bu hamle ile yerel düzeyde neye neden oldu? Yakın çevresindeki bütün devletler şimdi Rusya'dan daha da bir şüphelenecekler. Acaba Moskova yarın ne yapabilir diye. Dahası, Moskova'nın hareketleri

tahmin edilemez bir aktör haline geldiği artık ortaya çıktı. Yani yarın sürpriz ne yapabilir? Yarın Kazakistan'a da aynı provokasyonu yapabilir çünkü Kazakistan sınırlarında özellikle Doğu Kazakistan sınırlarında Rus etnik nüfus var, fakat 1991'deki duruma kıyasla epey bir azalmış durumda. Veya Ukrayna'ya hala bu bitmiş değil, yani Ukrayna'nın Doğu bölgesiyle ilgili şeyler tartışmalar var, işte şeyin müdahalesi filan şu an hala bu durum kritik, ne yapılacağını bilmiyoruz çünkü 4 Martta Başkan Putin basın konferansında çıkıp şunu söylüyordu "biz Kırım'ı falan birleştirmeyi düşünmüyoruz". 18 Martta ise Kırım'ın ilhaki anlaşmasına imzayı atıyordu. Şimdi 2 hafta içinde değişen bir karar mekanizmasından bahsediyoruz. Kısacası, bu kararın rasyonel olmadığını düşünüyorum çünkü Ukrayna gibi büyük bir aktörü aslında kaybetti. Eğer kendine entegre etmek istiyor idiyse başka türlü davranabilirdi ama bunu düşünmediler. Şöyle bir yorumla kapatayım, bu hamlenin başka nasıl rasyonelitesi açıklanabilir diye, çünkü bakınca hep irrasyonel. Şöyle bir rasyonelitesi olabilir, Rusya ekonomisi 2008'den beri küçülüyor, büyümüyor ve bu petrol fiyatlarının 100\$ ve üzerinde seyretmesine rağmen. Bu neden kaynaklanıyor? Yatırım

yapılamıyor, efektif bir yatırım, efektif bir ülke yönetimi söz konusu değil. Devlet ekonomisi, işte Gazprom, Rosneft ondan sonra yani ekonomide çok büyük devlet şirketleri var, özel şey sektör kısıtlanmış. Bürokrasi had safhada ve tabi ki bu elverişli olmayan bir devlet yönetiminden bahsediyoruz. Şimdi 2013'e geliyoruz, büyüme %1. Bu sene tahminlere göre sıfır olacak. Belki de eksi olacak yani resmi rakamlara göre, ve bunun önümüzdeki 5-6 sene daha devam edebileceği tahmin ediliyor, eğer reformlar yapılmazsa. Reformların yapılması için de bugünkü Putin rejiminin değişmesi gerekiyor. Putin ise devlet gücünü elinde bulunduran güç bakanlıklarının, işte istihbarat örgütlerinin temsilcisi. Bunlar 2000'den beri artık Rus politikasında hakim durumdalar ve reform yapabileceklerini şu anda tahmin etmek çok zor. Yani o rejim devam edecek...

Erdoğan: Gündem değiştirmek için mi?

İmanbeyli: Şu anda Putin'i kimse koltuğundan atamaz. 2024'e kadar devam edecek gibi, eğer Rusya'nın bu durumu devam ederse, yani insanlar işte birkaç sene Kırım'ı tartışacak... Avrupa Birliği oraya geldiğinde, Ukrayna'ya geldiğinde ne yapıyor yani Rusya'ya karşı? Ne yapabiliyor ki Rusya bunu bir tehdit olarak görüyor?. Bence rejim bunu kendisine karşı bir tehdit olarak görüyor çünkü insanlar daha demokratik, daha tartışan demokratik bir rejimde yaşadıklarını gördüğünde yakın çevrede, o zaman düşünüyorlar, ya biz niye burada böyle yaşıyoruz. Rusya'da hemen hemen bütün basın yayın devletin kontrolünde. Ve biz niye tartışmıyoruz ve niye gelişemiyoruz diyecekler. Normalde dışarıdan baktığımız zaman Rusya çok gelişiyor, evet çok para biriktirdi ama bunu halka yansıtırdı? Bunu savunmaya yansıtıyor, yani 2020'ye kadar 700 milyar dolar harcama yapılacak savunma fabrikalarına, 2020'ye kadar devlet tarafından siparişler verilmiş. Fakat bu neyi çözecek? Yani Rusya'daki refah düzeyini mi yükseltecek? Silahla, tankla, topla ne çözülecek? Bu ekonomi hammadde ihracatına bağımlı, yani doğal gaz, petrol, işte kereste, çelik. Bir şey üretmiyor yani Avrupa'ya satabilecek, ne bileyim bir teknoloji üretmiyor. En çok gururlanan şey uzay sanayi, o da artık son demlerini yaşıyor gibi. Geçen sene 12 milyar dolar idi.

Bununla ne yapabilir? Siz büyük bir dünya gücüyse bu bunları düşünmeniz gerekli. Biz hammadde ihracatçısı mı olacağız? Yani bununla mı biz dünyaya bir şey söyleyeceğiz? Kısacası, dönüştüremedi 90 sonrasındaki ekonomisini. Son 10 senedeki tartışmalara bakıldığında da hep konuşma, icraat az, bölgelerdeki yolsuzlukları önleyemiyor... Yerel yönetimlere bir bakın, Kuzey Kafkasya'daki yönetimlere ne veriyor? Yani sadece onlara merkezden Moskova'dan bir şeyler gönderiyor, yani Çeçenistan'da şimdi insanlar mutlu mu orada yaşadıkları için?.. İnsan faktörü çok önemli bu

Yanukoviç'in AB anlaşmasından vazgeçme kararında Rusya'nın tehditi önemli rol oynamıştır; çünkü Rusya geçen sene ortalarından beri açık mesaj veriyordu: AB ile anlaşma yaparsanız biz de iktisadi olarak şunları yaparız...

dönüşümlerde. Ukrayna olayını konuşurken de, insanları Batı yanlısı, Rusya yanlısı olarak kategorik ayrıma tabi tutmak zor. Onlar biz sağlıklı, şeffaf, yani gelirlerin herkes tarafından bölüşülebildiği bir ülkede yaşamak istiyoruz diyorlardı. Sadece 200 oligarkın söz sahibi olacağı, onların idare edebileceği bir ülke istemiyoruz deniliyordu. Burada Yanukoviç'in AB anlaşmasından vazgeçme kararında Rusya'nın tehditi önemli rol oynamıştır, çünkü Rusya geçen sene ortalarından beri açık mesaj veriyordu, yani siz Avrupa Birliği ile anlaşma yaparsanız biz de iktisadi olarak şöyle yaparız, böyle yaparız. Kapalı kapılar arkasında daha fazla şey söylenmiştir yani Kırım belki ima edilmiştir, yani işgal ederiz vs. İnsan bence o şey faktörü çok önemli yani, o dönüşümlerde bu Ukrayna olayını konuşurken de, yani insanlar orada batı yanlısı, Rusya yanlısı olarak değil de, biz sağlıklı şeffaf, yani herkes tarafından bölüşülebilen bir ülkede yaşamak istiyoruz. Sadece 200 oligarkın söz sahibi olacağı, onların idare edebileceği bir ülke istemiyoruz.

Bence o Yanukoviç'in kararından sonra şeyin tehditi de önemli rol oynamıştır, yani Rusya'nın çünkü Rusya geçen sene ortalarından beri açık mesaj veriyor, yani siz Avrupa Birliği ile anlaşma yaparsanız biz şöyle yapacağız, böyle yapacağız, böyle yapacağız, yani iktisadi olarak. Fakat arka kapılar arkasında da şey söylenmiştir yani Kırım olayına bak, şey yapar gerçekleştiririz.

Erdoğan: Evet Kırım'ı biraz daha yakından tanıyalım Nur Hanımla.

Siz Han Sarayı'ndan bahsettiniz, ayakta kalan mimari eserlerden biri olarak ve yine Mimar Sinan camisinden bahsettiniz. Kırım'daki tarihi mimariye dair bir envanter çalışması yapıldı mı, korumasına yönelik bir çalışma yürütülüyor mu?

Kaçal: Evet, ben bu soruya geleceğim ama ilk önce ben bir şeyler eklemek istiyorum çünkü Vugar Bey'in söylediği şeyler son derece önemli. Putin'in aslında burası bir Hristiyan toprağı dediğinde, yani Kırım'ı bu şekilde bağlamak istemesi...

Erdoğan: Kırım için mi Hristiyan toprağı diyor?

Kaçal: Evet, niye Tatarlar bu kadar rahatsız oluyor bu ilhaktan? Ukrayna'ya bağlı kaldıklarında daha mı rahattılar, ne değişiyor onlar için. Yani bunu belki anlayabilmek için Kırım'ın 18. yyda Rusya'ya ilhaki olayına, en azından kültürel açıdan veyahut oradaki Müslüman halkı için ne anlama geldiğine biraz daha yakından bakmak lazım. Birkaç cümle de olsa bu konu ile ilgili bir şeyler söylemek istiyorum, çünkü medyadaki tartışmaların oradaki asli halktan, onların gerçeklerinden ne kadar uzaklaştığını çok gördük. Rusya ve Ukrayna tartışıyor ama orada aslında asıl haksızlığa uğrayan Kırım Tatarları bu kavgada kayboluyor sanki. Çünkü nasıl olsa %13-15 ler, ya da ne istiyorlar gibisinden. Ben sık sık referandumla niye o kadar üzülüyorsunuz nasıl olsa orada şimdi Ruslar yaşıyor dendiğini duyuyorum. Kırım'ın asıl halkı Kırım Tatarlarıdır. Orada onlar yaşadı ve zorla ilhaktan sonra ya göçe zorlandılar ya da 1944'te yine Vugar Bey'in söylediği gibi tamamen Kırım, Türk Müslüman nüfusundan arındırıldı. 1771'de Kırım'ın bağımsızlığı ilan ediliyor ama o da tabi ki Rusya'nın kontrolünde bir bağımsızlık. Bundan sonra Kırım Hanlığı'nın topraklarından ilk büyük göç dalgası gerçekleşiyor ve rakamlarla konuşmak her zaman çok tehlikeli ise de, şunu diyebiliriz: 1771'de Kırım'ın Müslüman nüfusunun üçte birinin Osmanlı toprağına göç ettiği söyleniyor.

Erdoğan: Daha 18. yüzyılda?

Kaçal: Evet. Ondan sonra 1783'te 2. Katerina bu bağımsızlığı ortadan kaldırıyor ve artık Kırım'ı Rusya toprağına resmen dahil ediyor. 2.Katerina bir manifesto yayınlıyor ve şunları vaad ediyor: biz sizin haklarınıza tecavüz etmeyeceğiz, hem dininize hem mal varlığınıza v.s. kesinlikle dokunmayacağız. Ama bu bir kaç sene içinde durum tamamen değişiyor ve 1784 gibi çok erken bir tarihte orada bütün yer isimler resmen değiştiriliyor. Yani Kırım'daki bütün yer isimleri... ve ilginç olarak sadece Hristiyanlığa dayanan değil de eski Yunan kültüründen gelen yeni isimler icat ediliyor. Hatta Herodot veyahut başka kaynaklara göre orada var olduğu söylenen Müslüman olmayan halklardan kalma yer isimleri veriliyor. Bir asimilasyon politikası da diyemiyoruz çünkü öyle bir şey de yapılmıyor. Gerçekten bir etnik arındırma yapılıyor. Ondan sonra 19. yüzyılda Kırım'dan Osmanlı'ya göçler hiç durmuyor. Zaten bu Osmanlı-Rus savaşında yine 1900, 1854'ten başlıyor 65'e kadar yine oradan 200 binden fazla Tatar yine ya Dobruca'ya ya da Türkiye'ye geliyor. Yani tekrar kalan nüfusun yarıdan fazla göç ediyor.

Erdoğan: *Sonra da Stalin döneminde aynı şey...*

Kaçal: Evet, o dönemde de zaten tamamen aynı şey yapılıyor. Şimdi bu nedenle Kırım Tatarları Rusları sevmiyorlar. Yani iki çok büyük travma yaşadılar hatta üç travma diyebiliriz. Güvenemiyorlar çünkü onlara verilen sözler hiçbir zaman yerine getirilmedi. Şimdi kalan maddi mirasa gelince bu ne ifade ediyor? 19. yüzyılda ilk önce Kırım'da kalan Tatarlar'ın ellerinden toprakları alındı. Bu topraklar değişik bölgelerden getirilen kolonistlere verildi, 1944'teki sürgünden sonra fiilen de Kırım'da Tatar kalmamıştı...

Erdoğan: *Tatarlar eski mülklerine sahip çıkamadılar değil mi?*

Kaçal: Tabii çıkamadılar. Mesela dedelerden kalma tapuları ellerinde olmadığı için öyle bir hak doğduğunda bile neyi nasıl ispat edecekler, o da ayrı bir problem. Şimdi 19. yüzyılda bu az nüfustan geri kalan camilere tekrar geri dönecek olursak; bunlar göç eden Müslüman nüfustan sonra

sahipsiz kalmıştı, ama birkaç cami yine de ayakta kalabilmiştir. İşte yine Vugar Bey siz demiştiniz daha demin, 20. yüzyılın başında 750 civarında cami ayakta kalabildi.

Erdoğan: *Bakımsızlıktan mı yıkıldılar yoksa özellikle bir tahribat var mı?*

Kançal: Hem kullanılmadıkları için, hem tahribata uğradıkları için yıkıldılar. Rus ilhakında yani 1783-84'te çok acı verici anlatılar var. Mesela müezzin minareye çıkıyor ezan okumak için, onu özellikle vurmaya çalışıyorlar. Bu tür olayları dönemde bölgede olan Batılı seyyahlardan öğreniyoruz ve tabii ki ilk olarak camilerin minareleri yıktırılıyor. Hatta 1944'te Tatarlar sürgüne gönderildiklerinde Kırım'da bütün selvi ağaçlarının dahi kesildiğini biliyoruz, minareleri çağrıştırıyor diye.

Erdoğan: *Simgesel değerleri yok ediyorlar?*

Kançal: Tabii, yok edildi. Bugüne gelebilen yapılar, daha çok 19. Yy'a aittir. 20. yüzyılın başında aslında Tatarlar için ilk başta büyük ümitler doğuyor. Yani 1917'deki travmadan sonra 20'li yıllarda ilk arkeolojik kazılar da başlıyor hatta Bahçesaray'da Hansaray müzeye dönüştürülüyor. Kırım'daki Türk-Müslüman maddi kültürü için iki önemli şahıs var, Hüseyin Bodaninskiy ve Osman Akçokraklı. O dönemde bütün Kırım'da kazılar yapılıyor, bulgular ve maddi miras ile ilgili yayınlar yapılıyor ama ikisi de 1938'de idam ediliyor, yani Sovyet döneminin bu büyük temizliğinde. Zaten aynı senelerde camiler tekrar kapatılıyor. E tabii sonra Kırım boşaltılınca bu camiler tamamen sahipsiz kalıyor. Şimdi orada sonra bazıları sırf bina veyahut da dört duvar değeri olduğu için o dönemde başka amaçlar için kullanılıyor. Genelde giriş tarafına bir ek mekân yapılıyor oraya film kameraları kuruluyordu ve sinema olarak kullanılıyordu.

Erdoğan: *Yani bir nevi kültle ilgili...*

Kançal: Kültle ilgili tabii. Önce Rus, sonradan Sovyet propagandası için kullanılan bir kültle ilgili evet. Ve hatta bugün sinema tarihi ile ilgilenenler

orada hala yerinde duran eski makineleri orada bulabilirler. Böyle ilginç bir durum da var. Bazı yapılar özellikle tahrip ediliyor ve yahut da bazıları disko veya hatta gece kulübü olarak kullanılıyor. Ve o tabii ki başka bir hakaret.

Erdoğan: *Mimari eserler Tatarların oradaki varlık savaşının bir parçası aslında?*

Kaçal: Şimdi onlar mücadele ediyorlar. Camileri geri almak için tek tek bölgelerde mücadele veriyorlar ve aslında bayağı da başarılı oluyorlar. Ve biz şimdi...

İmanbeyli: 45 civarında şu an 91 sonrasında bahsederseniz. 40-45 civarında geri verilen cami var.

Erdoğan: *Siz bir çalışma yürütüyor musunuz?*

Kaçal: Evet, 2012'den başladık, inşallah bu sene bitecek. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTB)'a bağlı bir envanter çalışması yapıyoruz.

Erdoğan: *Kırım'ın ilhaki sürgün korkusu gibi eski psikolojiyi canlandırdı mı Tatarlarda?*

Kaçal: Kırım'ı terk etmek isteyen yani aileler vardı. İnsanlar kendi evlerinde veya mahallelerinde nöbet tutmaya başladı, gece uyumuyorlar hatta şimdi bile öyle.

Erdoğan: *Bir korku mu sadece, saldırı gibi somut karşılığı var mı?*

Kaçal: Şimdilik sadece bir korku. İlk önce bu envanter ile ilgili iki şey daha söylemek istiyorum; biz 80 tane tarihi cami tespit ettik, zaten 150 civarında yapı bizim envanterimize dahil edildi. Onlardan 80 tanesi cami ama bazılarının da mesela duvar köşesi ayakta kalmış, çoğu da 19. yüzyıla ait ama gene de yine Hanlık dönemine ait camilerin temellerinin üzerine

inşa edildiler. Şimdi düşünün yani 20. yüzyılın başını yine 750 kadar cami vardı. Şimdi biz 80 kadar cami tespit ettik. Hatta 1200'den fazla yerleşim yerinden biz sadece 150 yerleşim yeri gezdik ve hemen hemen bize gösterilen bütün yerlere gittik; orada Kırım Tatarlarla beraber gezdik. Bize söylenen ve bilinen bütün yerleşim yerlerini gezdik. Eserlerden %10'u kaldı, %90'ı ortadan kaldırıldı.

Erdoğan: *Şu andaki durumda korkularının bir somut karşılığı var mı?*

Kaçal: Kısmen var. Daha önce iki yerde zaten kavga çıkmıştı, bu meseleden çok az bahsedildi. Eski Yurt diye bilinen çok büyük bir yer var. Türbelerin bulunduğu Bahçesaray dışında bir bölge burası. Buradan Evliya Çelebi de bahsediyor, o yerin maneviyatı bölgedeki Müslüman halk için çok önemli. İnsanlar oraya gidip dua ediyorlar veyahut da yeni hanlar tahta oturduklarında oraya gidip bir şekilde atalarını ziyaret ediyorlardı; bir anlamda İstanbul için Eyüp semti neyse, Eski Yurt Bahçesaray için aynı şeydir. Sovyet döneminde orada bir pazar yeri vardı ve o pazar yeri resmen olarak ortadan kalkmıştı ve Kırım Tatarlarına iade edildi aslında. İadede çok büyük problemler yaşandı. İnsanlar birbirine girdi. İkinci örnek de Bahçesaray'ın yakınında, Kırım Hanlarının ilk sarayının bulunduğu yeri, Salacık. Orada da kazı yapıldı ve Mengli Giray Han'ın türbesi de orada; yani bölge Kırım Hanlığı'nın ilk dönemdeki maddi kültür için çok önemlidir. Onun arkasında küçük bir manastır var. Salacık bölgesinden sonra bir vadiden Çufut kaleye veyahut da Kırkyer'e giriliyordu. Ve orada yol üstünde de yine bir tekke vardı. Bu tekke de, halk tarafından sahabelerin bulunduğu söylenen çok önemli bir tekkedir. Son senelerde manastır sürekli büyütüldü ve en sonunda vadiyi tamamen kapattı. Tatarlara veyahut Müslümanlara buradaki tek yoldan diğer tarafa geçme müsaadesi bile verilmiyordu. Orada da çok büyük bir gerginlik yaşandı. Ve tabi ki bu tür hareketler şimdi tamamen Kırım Rus idaresinin altına girdiğinde çok büyük bir tedirginliklere neden olabileceği rahatlıkla söylenebilir.

Bu tekke de, halk tarafından sahabelerin bulunduğu söylenen çok önemli bir tekkedir. Son senelerde manastır sürekli büyütüldü ve en sonunda vadiyi tamamen kapattı.

Erdoğan: Mülklerini alabildiler mi? Yani o tür bir mücadele yürütüyorlar mı hala Kırım Tatarları? Hak mücadelesinde geldikleri noktayı anlatabilir misiniz bize?

Kaçal: Şimdi tabii birkaç hafta öncesine kadar her şey biraz daha iyi gidiyordu. Şimdi durum nasıl bilmiyoruz. Yani toprak dağıtılmaya başlandı, Tatarlar daha rahat etmeye başlamışlardı. Kırım Tatarları tekrar köylerine yerleşmeye başladı. Hatta ilk ziyaretlerimizde öyle acı şeyler yaşadık ki. Anneleri babaları çocukken oradan sürgüne gönderilen insanlar geri geldiler. Orada artık sadece temelleri kalmış camileri tekrar inşa etmeye başladılar. Hatta bir köye gittik, orada bir adam kendi arazisinde eski çiftlik eşyaları, cezve, çapa, ne bulduysa öyle küçük, müze değil de bir hatıra köşesini kurmuştu evinin önüne. Bizi bu çok etkilemişti, hatıra değeri olan ufak şeyler bile Tatarlar için çok büyük önem arz ediyor. 2004-2005'ten sonrası Tatarlar biraz rahatlamaya başlamışlardı. Ama şimdi durum nasıl bilmiyorum. Bir de eğitim için belki bir şeyler söylemek lazım, çünkü şöyle bir problem de var, asimilasyon biliyorsunuz en kolay dille oluyor ve şu anda sadece Tatar çocukların %10'u Kırım Tatar Milli Mekteplerine gidebiliyorlar. Diğerleri normal Ukrain/Rus okullarına gidiyorlar ve aslında gittikçe dillerini de kaybediyorlar. Ve bu konuda da çok büyük bir çaba veriliyor ya da verilmeye çalışılıyor, ne kadar etkin olduğu şüpheli...

Erdoğan: Türkiye'nin çabası var mı orada? Mesela okul açılıyor mu?

Kaçal: Tabii... Evet. Okul açmak değil de çoğunlukla var olan okullara destek vermek şeklinde. Dini eğitim için de buradan destek veriliyor imamlar buradan Diyanetten görevlendiriliyor, gönderiliyor. Çünkü şöyle bir şey de var, oradaki maddi tahribat bilinçli-bilinçsiz olarak devam etmektedir. 1950'lerden sonra yapılan kazılarda çıkartılan malzemenin büyük bir kısmı St. Petersburg'daki Hermitage depolarında ve muhteviyatı da tam bilinmemektedir.

Erdoğan: Bu çalışmanın parçası olarak yeni duruma ilişkin bir kriz

toplantısı yapıldı, yeni strateji belirlendi mi mesela?

Kaçal: Tabii ki şu anda biraz herkes beklemede. Şöyle, biz bir an önce envanteri çıkartmaya çalışıyoruz. Artık bir şey kaybolursa biz en azından var olanı tespit ettik. Onun dışında kültürü belgelemeye yönelik Akmescit'te Kırım Tatarlarının milli müzesi var. Bir de Salacık'ta daha başka bir müze var; aslında İsmail Gaspıralı'nın medrese binasında yer alan çok önemli bir müze bu, ismi de Larişes (La Richesse). O da özel inisiyatifiyle kuruldu ve bu müzede Kırım'daki Türk-Müslüman kültürü ile ilgili bütün yayınları toplamaktadır; büyük bir kütüphane kuruldu bile. Ayrıca yine Akmescit'te Gaspıralı kütüphanesi var.

Erdoğan: Türkiye ayağına gelmişken... Türkiye'nin bir Kırım politikası var mı? Varsa son olaylarda bu politikanın yansımaları nelerdir?

Baştürk: Ben buna girmeden önce yalnız Vugar Bey'in bir iki vurgu yaptığı şey var, onlara biraz değinmek istiyorum. Kendisiyle büyük ölçüde hemfikir olduğum nokta var ama bir iki noktada biraz farklı düşünüyorum. Şimdi dedi ki Putin Avrupa Birliği'nden rahatsız ve Avrupa Birliği'nden rahatsızlık da demokrasi, insan hakları ve özgürlük gibi kavramlara olan tepkiden kaynaklanıyor çünkü onların kendisine veya Moskova'ya yansımından korkuyor. Yanlış tercüme etmiyorum değil mi dediğinizi?

İmanbeyli: Avrupa Birliği'ne karşı olmak çok ciddi bir tehlike değil mi?

Baştürk: Evet, evet. Şimdi şu var, ülkelerin kendilerine göre bir çıkar tanımlamaları ve bundan kaynaklanan bir tehdit algılama biçimleri var. Mesela Ronald Reagan yönetimi zamanında, Venezuela'nın 100 mil kadar kuzeyinde, ABD'nin ise oldukça uzağındaki sadece 90 bin nüfuslu ufacak bir ada, Grenada, sosyalist bir iktidara sahip olduğu için ABD askeri müdahalesine ve müdahale sonucu bir iktidar değişimine maruz kaldı. Gene Venezuela'da demokratik bir seçimle iktidara gelmiş bir hükümet ve onu 11 yıl süre zarfında seçim artı referandum 14 kere halka gitmiş bir idareyi Amerika Birleşik Devletleri kendisine bir tehdit olarak gördü ve görmeye

devam ediyor. Yine Meksika’da 2006 seçimlerini bu arada hatırlayalım. Başkent Meksiko City’nin eski belediye başkanı Marksist Andrés Manuel López Obrador devlet başkanlığı için Ulusal Eylem Partisi adayı Felipe Calderón ‘a karşı yarıştı. Başa baş giden bir seçim ve seçim sonuçlarına bir müdahalede bulunulduğundan hiç kimsenin şüphesi yok. Seçimleri, ufak bir farkla (yüzde 35,9 vs yüzde 35,3) Calderón kazandı ve Marksist bir devlet başkanının Meksika’nın başına gelmemesi için her şey yapıldı ve Amerika Birleşik Devletleri bu süreç içerisinde desteğini muazzam bir şekilde tabii o seçimin yönlendirmesine yönelik girişimlere verdi. Yani öyle veya böyle demokratik olup olmaması, demokrasiyle iktidara gelmesi veya gelmemesi demokratik devletler için bile o kadar önemli değil. Önemli olan bu gelecek olan iktidar veya idare benim çıkarımı ne yönde olumlu etkileyecek, ne yönde olumsuz etkileyecek. O çerçevede baktıkları zaman yani demokrasiler açısından bile demokrasiyle iktidara gelen bir hükümet problem olabiliyor. Bunun malum çok fazla örneği var ve mukayeseli bir açıdan bakınca, Putin veya Rusya başka bir ülkenin kaderini belirlemeye kalkan tek aktör olarak sırtıtmıyor. Gücünün yettiğine inanan başkaları ne yapıyorsa onu yapıyor. Kırım’a müdahaleye gelince, Putin’in Kırım

manevrası konusunda size kesinlikle katılıyorum. Kırım'da giriştiği hareket Rusya'nın yapacağı şeyler açısından listede en son yer alması gereken bir hamle idi. Yani ben bu konuda kendini uzman olarak takdim eden çok iddialı biri değilim, o uzmanlık kavramına da alerjik bir insanım. SETA'da bir buçuk yıl çalıştım ve o süre zarfında hiç kullanmadım o kavramı kendim için. Fakat edindiğim şöyle bir kanaat var, Kırım hamlesi listede olabilecek en son olan şey. Peki niye listede en başa çıktı? Yani listede niye en son şey diye düşünüyordum, o da şu açıdan: Rusya'nın ortaya koymuş olduğu bir tavır var ve bu tavır Batı'da önde gelen kanaat önderlerince de fark edilmiş ve ona göre önerilerde bulunmuşlar. Brzezinski'den bahsettim, Kissinger'den bahsettim. Onların açıklamalarına baktığımız zaman Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin o an izlediği siyasete eleştirel yaklaşımda bulduklarını görüyoruz. Farklı yönetimlerde, Kissinger, Milli Güvenlik Danışmanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı yapmış, Brzezinski ise oldukça etkili olmuş olan bir Milli Güvenlik Danışmanlığı dönemi geçirmiş. Ayrıca özellikle Brzezinski açısından bakınca aşırı bir Rus düşmanı denilebilecek özelliklere sahip bir insan. Amerika'ya dediği şu: Ukrayna'yı tamamen batı bloku içerisine çekmeye çalışan bir bakış açısı batı açısından yanlış bir bakış açısıdır. İlaveten çözüm olarak Finlandiya modelini önerdi. Finlandiya kelimesini kullanmamakla beraber Kissinger'ın da benzer bir tutumda olduğunu görüyoruz ve genelde batının yaklaşımına eleştirel bakan bir yaklaşım tarzını o da sundu. Ve Ukrayna'daki iktidar değişimi öncesi safhada, Rus yönetiminde üç aşağı beş yukarı kafasında olan model bu Finlandiya modelinden pek farklı değildi. İlave olarak belki Ukrayna'da Federal bir yapının olmasını uygun gördüklerini söyleyebiliriz. O Federal bir yapı içerisinde üç farklı bölge, -işte doğu, batı ve Kırım- olacaktı ve bu çerçevede içerisinde Ukrayna'nın herhangi bir sorun yaşamadan yoluna devam edecekti şeklinde bir bakış açısının Rus idaresinde de olduğunu düşünüyorum ben. Ve nitekim Yanukoviç'in muhalefet ile yaptığı anlaşma eğer yürümüş olsaydı, gösterilerin anlaşmaya rağmen devam etmesi yüzünden ayrılmamış olsaydı şahsen Rusya Kırım adımı da atmayacaktı

Rusya'nın ortaya koymuş olduğu bir tavır var ve bu tavır Batı'da önde gelen kanaat önderlerince de fark edilmiş ve ona göre önerilerde bulunmuşlar.

diye düşünüyorum ben. Ancak Kırım'ın Ukrayna'ya Sovyetler döneminde Ukrayna'nın ayrı bir devlet olma ihtimali bile düşünülmezken bağlanması nedeniyle sonradan Ukrayna toprağı olmasını zaten kabullenemeyen Moskova, Kırım'a iki yönlü düşünerek müdahale etti. Önce bu müdahale ile kendi pazarlık kozunu ve çitasını yüksek tutacaktı. Kısa sürede karşı taraftan istediğı adımın gelmemesi durumunda da, zaten uzun zamandır arzuladığı Kırım'ın yeniden Rusya'ya dahil edilmesini sağlayacaktı. Kırım adımını bu şekilde attıktan sonra artık geri adım atacaklarını hiç zannetmiyorum. İlhak ettiğini açıklamış bir kere. Rusya gibi bir devlet bir daha ondan bence vazgeçmez.

Erdoğan: Batıya karşı meydan okuma...

Baştürk: Meydan okuma, yani şimdi şöyle, kurulan iktidara bakacaksınız. Tamam kurulan iktidar kozmopolit bir iktidar, tek bir unsurdan oluşmuyor ama bu aşırı sağ olarak kanatta görülen Svoboda ve Sağ Sektör'e verilen önemli kilit, Savunma Bakanlığı var. Ulusal Güvenlikle ilgili önemli bir kurumda iki ana görev verdiniz. Onun dışında başka gene iki kilit bakanlığı daha verdiniz. E şimdi bunu dolayısıyla bence hesaba katmak lazım diye düşünüyorum yani. Eee bunları da hesaba katmadan bu Putin'in hamlesini tek bir faktör olarak okumamak lazım. Bu çerçevede şimdi ekonomiden bahsettiğiniz iyi oldu, yani Putin zaten bu ekonomiyi hareket ettirebilmek için batıya ihtiyacı var. Batıyı dışlamak Putin'in çıkarlarına uygun değil. Zaten bir eklemleme de var, o eklemleme hem işte efendim ExxonMobil - Rosneft olayında görüyoruz. Yani Gazprom'un başka ilişkilerinde görüyoruz. Gene Almanya'da şu an mesela eski Başbakan Gerhard Schröder'i Putin için lobici olmakla suçluyorlar. Lobici olarak suçlanmasının sebebi, çünkü onun zamanında yapılan bir boru hattı projesi var -Nord Stream-, o projeden sorumlu Nord Stream AG şirketinin şu an Ortaklar Heyeti Başkanı Schröder. Böyle bir şey var.

İmanbeyli: Gazprom'un danışmanlığını yapıyor.

Baştürk: Ha, evet, danışmanı ve oradan yıllık 250 bin euro veya dolar

maaş gelir de alıyor. Görüldüğü gibi, Rusya hiç de batıya sırtını dönmüş durumda değil aslında. Bir eklemleşme var ama batı içerisinde farklı çıkarlar söz konusu. Rusya'nın da o çıkar grupları içerisinde bir yeri var, yani o çıkar kümelerinden birisi ile bir yerde birleşiyor, bir yerde öbürleriyle ayrılıyor. Böyle bir durum söz konusu.

Erdoğan: *Batının bir kozu var mı sizce buna karşı?*

Baştürk: Benim düşüncem Yanukoviç karşıtı gösterilerin devam etmesi teşvik edilmese ve varılan anlaşmaya sadık kalınmış olsaydı orada bence olaylar bu noktaya varmazdı. Hala görüşmeler devam ediyor. Geçen gün başarısızlıkla sonuçlandı ama nereye gitme planlanıyor onu bilmiyorum. Şimdi Amerikan'ın Kırım'dan çıkın demesini Rusların kabul etmesi zor. Bunlar Kırım'dan çıkmayı kabul etmedikçe Amerika'nın bir anlaşmaya varması veya batının bir anlaşmaya varması zor. O yüzden görüşme nerede kitledi o konuda spesifik bilgim yok...

İmanbeyli: Birincisi Ukrayna'yla ilgili Batının görüşü, Finlandiya'laşmadan...

Baştürk: Benim kendi şahsi görüşüm değil...

İmanbeyli: Aslında ona Ukraynalılar karar verecek yani biz hangi bölgeye entegre olacağız, yani Finlandiya gibi mi olacağız yoksa Avrupa Birliği'nin parçası mı olacağız... Rusya'nın bir zorlamasıyla olacak şey değil. Rusya şimdi iç işlerine müdahale ederek mesela bir anayasa reformu yapılacak, ah şu şekilde yapılması lazım mesela diyor. Ukrayna'nın federalleşmesi lazım, acaba içerdeki aktörler bunu istiyor mu? İçerdeki hiçbir aktör azledilen Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in Bölgeler Partisi veya oradaki oligarklar, hiçbirisi federalleşme diye bir şey gündemlerine almıyorlar. Ha daha fazla yerel yönetimlere daha fazla hak verilebilir, haklar verilebilir. Veya Kırım'ın mesela işgaliyle ilgili, hiçbir içerideki aktör yani Rusya yanlısı olarak bilinen o Bölgeler Partisi, bir de yani onun mensupları bile hiçbir zaman Kırım'ı Rusya'ya verelim diye bir şeyle ortaya çıkmadılar.

Ve en çok da oy aldıkları bölge Kırım zaten... Şimdi Kırım gidince de onların durumu biraz daha durgunlaşacak içeride. Özetle, nereye entegre olmaları meselesi Ukrayna'nın kendi kararıyla olacak bir şey. Biz veya uluslararası aktörler ne derse desin oradaki insanlar neye karar veriyor, biz Avrupa Birliği'ne veya onunla daha fazla iletişim içinde olmak istiyoruz. İkincisi, Ukrayna faşistlerin iktidara gelmesi iddiası.

Baştürk: Ben onu kabul etmiyorum. Kim nerede hangi pozisyonu aldı?

İmanbeyli: Şöyle bir durum var, 22 Şubatta Cumartesi Yanukoviç, muhalefetle anlaşma yaptıktan sonra, Kiev'deki o krizi yönetemedikten sonra, meşruiyetini kaybettikten sonra, insanlara karşı bu kadar güç kullandıktan sonra yani kendisini savunacak hiçbir şey kalmadı. Meşruiyetini kaybeden bir cumhurbaşkanı kaçtı Kiev'den ve değişim parlamentoda baş gösterdi yani orada yine o azledilen cumhurbaşkanının mensubu olduğu partinin de desteği ile geçici bir hükümetin oluşmasına karar verdi. 375 milletvekili 450'den, işte 375 milletvekili geçici hükümete evet dedi, yani yeni bir hükümet kurulsun geçici, işte cumhurbaşkanlığı seçimleri filan yapılsın. Aslında değişim parlamentoda oldu. Şimdi Moskova tanımıyor Kiev'deki hükümeti. Ben de şeyi söylüyorum, Kırım'daki parlamento çok mu meşru idi karar verirken? O da yerel parlamentonun yine silahlı güçler tarafından ablukaya alınması esnasında, içeriden karar çıkarılmasında. Referandumla ilgili 27 Şubatta. Ve hatta 18 Martta Kremlin'de imzalar atıldığında Kırım'dan 3 kişi vardı sahnede, Sivastopol Belediye Başkanı Aleksey Çaly, bu adam mitingde seçilmiş. 24-25 Şubatta yapılan 10 bin kişilik mitingde. O mitingde eski Belediye Başkanını istemiyoruz diye şu adam olsun diye şimdi o da meşru değil yani böyle bir iddianız varsa. Onunla niye oturuyor...

Erdoğan: İlhaka imza atan adam?

İmanbeyli: Tabii tabii, ilhaka imza atan adam, resimlerde görmüşsünüzdür, takım elbise giymeyen, halktan birisi imajı... Çok faşist bir iktidarın geldiğini söylüyorlar ama yerel aktörlere bakıyoruz, o sağcı diye bilinen

Svoboda...

Baştürk: Ağırlığı nedir?

İmanbeyli: %5-%10'u geçmez onun ağırlığı. Normal yani Ukrayna siyasetinde bakıldığında daha çok merkez, merkez sağın daha çok ağırlıklı. Burada şey de var bir miktar bu sol veya sosyalist grup var. Yani orada bu Pravy Sektorün böyle büyütülmesi aslında o meydanadaki gösterilerde onlar sadece gruplardan biri idi. Fakat bu protestoları konsolide etmek için o grup daha müteşekkil davranıyordu. Onu biraz daha ileri sürdüler, biraz daha öne çıktı... Oradaki bütün o protestolara sadece bir grup yaptı veya işte bu gruba mal etmek aslında doğru değildir çünkü orada halkın talepleri vardı. Bu Avrupa Birliği'yle yapılamayan anlaşmaya niye bu kadar tepki oldu? Çünkü bu anlaşma o insanlara bir umut veriyordu. Diyordu ki, ya bu siyasi karışıklık, işte Avrupa Birliği sayesinde o entegrasyon sürecinde o kırılmalık bertaraf edilecek. Bu oligarklar bir şekilde ram edilecek, yani ekonomi ve siyaset içinde dağıtıcı güç olarak öne çıkmayacaklar. Çünkü bunlar son 15-20 senede bu oligarkların yer değiştirmesi, onların isteğiyle de bu içeride bu karışıklıklar ortaya çıktı. Mesela Turuncu Devrimden bahsettik, orada da oligarkların çok önemli bir rolü var yani onlar çok güçlü bir siyasi merkezin ortaya çıkmasını istemediklerinden şeyin 2004'te seçimleri kazanan işte Yuşenko kazanır kazanmaz daha yemin etmeden yetkileri kısıldı. Yani adam gelip reform etme talebinde bulunuyordu. Şimdi 2010'da baktığımızda Yanukoviç geliyor, eski yetkilerini alıyor, çok güçlü bir merkez olmaya çalışıyor ama aynı zamanda kendisi de oligark konumunu arttırıyor ailesiyle filan. Diğerleri buna karşı ittifak yapıyorlar, yani şimdi yine aynı şeye döndük, 2004'teki zayıf cumhurbaşkanı, güçlü parlamento. Parlamentolu başkanlığa dönüldü şu anda. Neden dönüldü? Çünkü o oligarkların sahip olduğu emlak, işte fabrikalar vs. 1990'larda çok da doğru bir şekilde özelleştirilmemiştir. Bu oligarklar tedirginler, yeni bir iktidar gelir, hiçbir şey belli olmaz, onlara karşı bir mücadele yapılır, ellerinden alınır her şey. Dolayısıyla ya onlara bir garanti verilmesi lazım, ya bu saatten sonra artık ne özelleştirildiye bu artık sorulmayacak, bundan sonrasını isteyeceğiz ve siyaset yeniden dizayn edilecek içeriden. Ya da bu

parçalı yapı yine devam edecek çünkü şu an 23 cumhurbaşkanı aday var, 46 kişi başvurmuştu, 23'ü geçmiş, bu 23'ün de en öne çıkanlar yine oligarklar. Biz normalde hep Timoşenko'yu konuşuruz, Yulia Timoşenko, Timoşenko aslında geri planda kaldı artık. O çok fazla ön planda değil. Öne çıkanların listesine bakıyoruz, işte Petro Poroşenko, o da yine oligark. Sergey Tigipko yine oligark. Şey, milliyetçi bir lider var, Oleg Tyagnibok, çok fazla şans yok. Yine o Praviy Sektörün lideri Dmitriy Yaroş var... Seçim sonucuna bakacağız, yani ne kadar oy alacağına. Ukrayna'daki milliyetçilik o kadar belirgin değil...

Çünkü o oligarkların sahip olduğu emlak, işte fabrikalar vs. 1990'larda çok da doğru bir şekilde özelleştirilmemiştir. Bu oligarklar tedirginler, yeni bir iktidar gelir, hiçbir şey belli olmaz, onlara karşı bir mücadele yapılır, ellerinden alınır her şey.

Baştürk: Svoboda hakkında benim önümde bazı rakamlar var, 2006'da iki sandalye kazanmış, 2012'de 37. 450 içerisinde yani çok fazla bir ağırlığı yok ama bu hareketlerin bir özelliği var, bu hareketler militan aktivist hareketler. Türkiye'de de bunu gözlemleyebiliyorsunuz. Oy gücünün ötesinde bir algı ve etkinlik oluşturmaları gibi bir durum var. Bu arada tabi şöyle bir yanlış anlamaya yol açmak istemiyorum, ben kesinlikle bu oluşan hükümet aşırı sağcı hükümet ve o yüzden de Rusya tarafından tepki gösterildi diye bir iddiam yok. Ama kuralan hükümet de yapılan dağılımda onların aldıkları rol yani görevler ve bakanlıklar öyle yani pek de yabana atılacak bir faktör değil. İkincisi ortada bir anlaşma var ve o anlaşmaya uyulmadan gösterilerin devam etmiş olması, tabi şimdi diyoruz ki Ukrayna halkı, kendi geleceği hakkında kendisi karar verecek ama orada bir homojenlik yok zaten, benim de üzerinde durduğum noktalardan birisi o. Orada homojenlik

yok. Orada eğer büyük çoğunluk şurada buluşuyor denilse bence iş kolay. Putin'e itiraz etmek de biraz daha kolay olacaktır bir homojen tepki olması durumunda. Fakat bölgeler arası nüfusun gösterdiği eğilimlerden benim gördüğüm algıladığım kadarıyla farklı tavırlar söz konusu Ukrayna'nın geleceği konusunda. Ukrayna'nın doğu bölgesinden gelen Ahıskalı öğrencilerim var, onlarla da oturup uzun uzun sohbet ettik. Hatta biri ailem belki bu durum karşısında göçebilir oradan gibi sözler de etti, çünkü olumsuz etkileneceklerini düşünüyor oradaki gelişmelerden. Ukrayna'nın

doğu bölgesinde Rus etkisinin çok yoğun olduğunu ve buna karşılık batıda yoğun bir Rus düşmanlığının hakim olduğunu bu gençler de belirtiyorlar. Ama Doğu bölgesinin Ukrayna'da egemenliği altında kalmasının daha iyi olduğu gibi bir düşünceye de sahipler. Kısaca, bölgeler arasında iki taraf arasındaki yaşanan farklılık yabana atılacak gibi değil gibi görünüyor. Yani konsensus yok orada. Yoksa ne aşırı sağa fazla ağırlık verme ve onu temel belirleyici gösterme gibi niyetim yok. Onu orada...

Erdoğan: Türkiye'nin Kırım siyaseti...

Baştürk: Şimdi oradan Türkiye'ye gelecek olursak şimdi bu resim böyle parçalı olunca Türkiye'nin de böyle net ve açık bir siyasetini bence görmek zor. Yani tamam Kırım Türklerine yönelik izlenen bir siyaset var, Nur Hanımın anlattıklarından da onu gördük. Orada işte Tika'yla beraber yapılan çalışmalar var. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklarla beraber yapılan çalışmalar var. O noktada bir pürüz, orada bir şüphe yok. Yalnız genel makro açıdan bakacak olursak, makro açıdan Türkiye'nin siyaseti Türkiye için Batı blokunun yeri ve önemi nedir, Rusya Türkiye için ne kadar önemli, Rusya ile Batı arasındaki gerilimde Türkiye'nin çıkarları hangi pozisyonu almaktadır gibi soruların cevaplandırılmasında yatıyor. Bu hususlardan bağımsız Türkiye'nin bir makro Kırım siyaseti belirlemesi imkansız. Nitekim iş eğer Kırım eğer ilhak edilmemiş olsaydı Türkiye bence tam ortada bir yerde yer alacaktı. Ortada bir yerde yer alacaktı derken kastım Ruslara karşı kesin bir tavır almayacaktı. Şu an da aslında dikkatli bir tavrı söz konusu Türkiye'nin Rusya'ya karşı. Türkiye benim bildiğim kadarıyla şu ana kadar Rusya'ya karşı herhangi bir kınamada bulunmadı. Yalnız referandum sonuçlarını kesinlikle reddetti.

İmanbeyli: Referandumun emrivaki olduğunu söyledi.

Baştürk: Evet, referandumu reddetti. Ukrayna'nın toprak bütünlüğü üzerinde vurguda bulundu fakat öte yandan da Rusya'nın bölgede çıkarları olduğu hem Başbakan hem Dış İşleri Bakanı tarafından vurgulandı. Aynı zamanda gene Başbakan bu sorunun çözümünde en büyük insiyatifte

bulunması gereken taraf Ukraynalılardır, diye özellikle altını çizdi. Ha burada ben şöyle görüyorum Türkiye'nin makro siyaseti bakış açısını: 1-Türkiye'nin zaten bu yeni dönemde son 10 yıllık dönem içerisinde izlemiş olduğu batı bloku içerisinde yer alıp fakat çok yönlü bir dış politika arayışı sürdürme anlayış çerçevesinde hareket ediyor. Rusya'ya verdiği bir özel önem var, bu özel önem hem Rusya olmasından kaynaklı hem de aynı zamanda bizim enerji açısından bağımlı olduğumuz bir ülke. Yaklaşık yanılmıyorsam, düzeltin hata yapıyorsam, yani gazın %60'ını herhalde oradan alıyoruz, petrolümüzün %10'u galiba oradan geliyor. Böyle bir bağımlılık söz konusu...

Erdoğan: Kırım'ın bugün yaptığı bir açıklama: "Türkiye Rusya ile bu kadar ticari ilişkiler içindeyken Kırım'la ilgili bir politika üretmesi mümkün değildir."

Başürk: İşte mikro siyaset mümkün, onu zaten yapıyorlar. Mikro siyaset mümkün. Yalnız başka bir şey daha var oraya geleceğim ben, yani böyle bir bağımlılık ilişkisi var. İki, bağımlılık ilişkisi tabi ki bizim de orada bir sürü yatırımlarımız var, yaptığımız harcamalar var, Türk işadamlarının yaptığı şeyler var. Bunun dışında gene tamamen ekonomi hadisesinin dışında ticari, siyasi anlamda Rusya'yla geliştirilen o çok yönlü dış politika doğrultusunda geliştirilen bir özel ilişki var, ki aynı özel ilişki sadece Rusya'yla değil, Çin'le de geliştirilmeye çalışılıyor. Ve de son dönemde tabi batıyla mevcut hükümetin, özellikle ve Başbakanın ilişkilerinin biraz mayhoşlaşmasının da bu hadiseler içerisinde bir yeri var. O yüzden...

Erdoğan: Mikro politikalar nedir? Mesela oradaki Kırım Tatarlarının hayatının biraz daha iyileştirecek...

Başürk: İşte o bu ilhaktan sonra şöyle bir şey söz konusu olabilir, benim anladığım Başbakanın Putin'le olan görüşmesi esnasında bu gündeme getirildi, dile getirildi ve Ruslar da bu konuda belli teminatlar veriyor. Teminatları veriyorlar ama bu teminatlar fiiliyata geçecek mi geçmeyecek mi mesele orada. Yani zaten o teminatlarla Başbakana herhangi bir taahütte

bulunmadı. Ancak dikkat ederseniz bir hükümet ilan ettiler, o hükümetin de başkan yardımcılığını da Tatar birine verdiler. 4 tane bakanı, 7 tane bakan yardımcılığı verdiler.

İmanbeyli: Kırım Başbakan Yardımcısı Ruslan Temirgaliyev Kazan Tatarlarından...

Baştürk: Kazan mıydı? Her neyse. Tamam ben onu kaçırmış olabilirim. Ama “biz Tatarları ihmal etmiyoruz” mesajı vermek istiyorlar.

İmanbeyli: Yani Kırım Tatarlarını temsil etmiyor...

Baştürk: Evet, yani geleneksel Kırım Türk liderliğiyle alakası yok bunların. Yani bir yerde böl ve yönet siyaseti izliyor burada Ruslar, ona hiçbir şüphem yok.

İmanbeyli: Özellikle bence bağımsızlık kararını ona açıklattılar...

Baştürk: Tabii, tabii, Orada hemfikiriz. Ama bunu ilk etapta daha Türkiye’den herhangi bir talep söz konusu olmadan yapılan bir şey bu. Böl ve yönet siyaseti olduğu konuda hiçbir şeyim yok, kafamda yani soru işareti yok ama tabii bu arada Türkiye’yi bence biraz iki arada bir derede tutmak Rusların biraz işine geliyor. Ama Türkiye’yi önemsemek ve Türkiye’yle uyumlu siyaset izlemek yani o kadar belirleyici bir faktör olmayabilir Rusların hareketlerinde. Ancak Kırım tatarlarına yönelik yapılan bir sürü taahhütü de bir yere kaydedelim. Özbekistan’da kalan 100 bin Tatarın geri getirilmesi bile gündeme getirildi. bu arada şeyi devamlı ön plana çıkarıyorlar, o Ukrayna’da yeni hükümet kurulunca o dil kanunu vardı iptal edilen. O %10 nüfusu...

İmanbeyli: O işte iptal edilmedi sonradan...

Baştürk: Her neyse Ruslar onu ön plana çıkarıyordu, siz Tatarlara biz size tamamen dilinizi kullanma hakkı veriyoruz demenin de ötesinde Yani Ukraynalıların yönetimin altında olduğundan çok daha fazla iyi

olacaksınız. Size şunu vereceğiz, vs diyerek uzun bir vaatte bulundular. Rusya Kırım'dan benim kanaatim çıkmayacak. Rusya bu vaatleri yerine getirecek mi getiremeyecek mi Türkiye bunun izleyicisi olabilir ama izleyicisi olup da ne elde edebilir, vallahi o konuda ben biraz muallaktayım.

Erdoğan: *Nur Hanım, siz oradaki Kırım Tatarlarıyla temas kurmuş biri olarak, onların Türkiye'den beklentileriyle ilgili neler söylemek istersiniz?*

Kançal: Yani tabii ki beklentileri yüksek ama onlar da biliyorlar ki belli bir politik çerçeve içinde yapılabilecekler kısıtlı. Vugar Bey, ben de aslında size bunu sormak istiyorum, yani gerçekten Rusya oraya yerleşirse tekrar, Sivastopol v.s., bu Türkiye için bir tehdit oluşturuyor mu?

İmanbeyli: Tabii, büyük tehdit.

Kançal: Bizim temennimiz tabii ki verimli bir işbirliğinin oluşturulma ve geliştirilmesidir. Bu Kırım Türk-Müslüman ve Osmanlı kültürü arasındaki ilişkiyi anlama açısından gerçekten önemli. Kırım, kuzey ülkelerin en güney noktası, hem de Osmanlı kültürünün en kuzey noktası ve burada biz bunu hep göz ardı ediyoruz ama bu çok önemli. Yani hem geçmişini anlayabilmek, oradaki halkın nasıl birbirleriyle ilişki içinde yaşadıklarını, yani ilişkilerini, ticaret olsun, kültür olsun, etkileşimlerini anlamalıyız... Hem de gelecekte de belki bölgede nasıl bir yapı oluşturulabilir diye düşünmeliyiz. Mesela Kırım Tatarları hiçbir zaman şiddete başvurmadi, Kırım Hanlığı'nın ilhakından sonra hiçbir zaman öyle bir şey olmadı. Buna rağmen kaybeden hep onlar oldu. O gerginlik tabii ki devam ediyor. Bir de tekrardan altını çizmek lazım, 1917'de işte Numan Çelebi Cihan idam edildi, sonradan tekrar oradaki Tatar entellektüeller 2. Dünya Harbinin arifesinde idam edildi. Bilinçli olarak hem entellektüel tabakası hem de maddi mirasını yok etme çabası vardı.

Erdoğan: *Peki Kırım Tatarlarının içerisinde belli bir sivil inisiyatif var mı, mesela entellektüel yayıncılık söz konusu mu, Kırım Tatarlarını*

bilinçlendirme, tarihine sahip çıkma bağlamında bir sivil inisiyatif oluşmuş mu?

Kançal: Evet ama biraz bir ikilem içindeler. Akmescit'te Tatarlara ait bir tane pedagoji enstitüsü var, yani üniversite diyebiliriz. Sosyal hayatta da Tatarlar her zaman ikinci planda, iş kurmada da fazla problem yaşıyorlar, kültürel açıdan da sıkıntı çekiyorlar. Envanter çalışması sırasında Özel Kırım Tatar Televizyon kanalından bir kameraman da vardı yanımızda ve bu çalışmamız Kırım'da bayağı yankı uyandırdı.

Erdoğan: Dolayısıyla entelektüeller de bir çalışma üretmekte zorlanıyorlar?

Kançal: Olabildiği kadar yapıyorlar. Pedagoji enstitüsü Türkiye'deki bazı üniversitelerle ilişkideler ama özellikle Müslüman veyahut da Türk, Tatar mirasını çalışmak isteyenler için durum çok zor. Yani sivil inisiyatif çok ama biz şunu da gördük; büyük ümitlerle dönen ve 25 seneye yakın çok zor şartlarda orada yaşayanların bazılarında da bir bıkkınlık ve bir bezginliğin olduğunu görüyoruz. 20-25 seneden sonra hala bir şeyi iyileşmedi. Yani ya tekrar Özbekistan'a dönmek şeklinde olmasa bile bazıları Türkiye'ye gelmek istiyorlar veyahut da Ukrayna'nın başka yerlerine gitmek istiyorlar. Şu anda ayrıca da hala Özbekistan'da 150 binden fazla Kırım Tatarı vardı daha dönmeyen.

Erdoğan: Tatarların dönmesi yönünde bir çalışma yürütüyor mu bu sivil inisiyatif?

Kaçal: Evet ama çok umut verici değil hele son siyasi durumdan sonra...

Erdoğan: Geniş bir çerçevede konuşmaya çalıştık. İnşallah faydalı olur, diyelim. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Levent Baştürk

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Pittsburgh ve Denver Üniversiteleri'nde Uluslararası İlişkiler ve Mukayeseli Siyaset dallarında lisans üstü çalışmalarına devam etti. Şubat 2012-Temmuz 2013 tarihlerinde Ankara'da Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nda (SETA) araştırmacı olarak görev yaptı. ABD ve Türkiye'de çeşitli dergi, gazete ve internet sitelerinde, Türk siyaseti ve uluslararası ilişkiler konularında yazıları yayımlandı. Halen Dünya Bülteni Haber Portalı'nda analliz yazıları yayınlanan Baştürk, World Bulletin editörü ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ders veriyor.

Dr. Nur Nicole Kaçal

1969 yılında İsviçre'de doğdu. Üniversite eğitimini Lozan Üniversitesi'nde tamamladı. Türkiye'ye geldikten sonra eğitimine devam eden Kaçal, 1994 yılında İstanbul Üniversitesi'nde sanat tarihi alanında yüksek lisans çalışmalarına başladı. Kırım'da imar faaliyetleri ve mezar taşları üzerine yazdığı tezden sonra aynı bölümde, Bahçesaray Hansaray'ın yerleşim düzeni ve mimarisi üzerine doktora tezine başladı. Bu tezi 2004 yılında tamamladı. Bu çalışma, 2005 yılında "Hansaray" ismi ile Küre Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Halen Şehir Üniversitesi Tarih Bölümünde ders vermektedir.

Yrd. Doç. Dr. Vugar İmambeyli

Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nde, yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde, doktorasını ise Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamladı. Hâlihazırda İstanbul Şehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. "Ali Merdan Topçubaşı (1865-1934)", "Azerbaycan-Osmanlı İlişkileri (1918)" ve "Avrasyacılık: Rusya'nın Kimlik Arayışı" isimli kitap çalışmalarının yanı sıra Rusçadan yaptığı tercümelemleri (Aleksandr Dugin, Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım; Nikolay Trubetskoy, Avrupa ve Beşeriyet) yayımlanmıştır.

> DÜBAM YUVARLAK MASA TOPLANTILARI

KIRIM: DÜNÜ, BUGÜNÜ, GELECEĞİ

Moderatör: Aynur ERDOĞAN

> 2014 NİSAN
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

